

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2012-2014

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Jakub Tjutčev

**Speciálně pedagogické metody v aplikaci u osob
se zdravotním postižením - mentálním**

Praha 2014

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Vladimír Přívratský, CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER COMBINED STUDIES

2012-2014

MASTER THESIS

Jakub Tjutčev

Special teaching methods for people with mental disability

Prague 2014

The Master Thesis Work Supervisor:

RNDr. Vladimír Přivratský, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a uvádím v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 14.3.2014

Jakub Tjutčev

Anotace

Diplomová práce se ve své teoretické části zabývá možnými směry vzdělávání, výchovy a zaměstnávání osob se zdravotním postižením – mentálním a současně objasňuje, kterými metodami a jakými způsoby je lze u těchto osob aplikovat. Praktická část na základě provedeného výzkumu potvrzuje či vyvrací vznesené hypotézy, které vyjadřují působení mentálního postižení na zkoumaný vzorek při aplikaci metod a použití způsobů definovaných v teoretické části.

Klíčová slova

Edukace, ergoterapie, mentální postižení, pěstitelství, pracovní výchova, speciální pedagogika, výchova, vzdělávání, zaměstnávání.

Abstract

This thesis, in its theoretical part is discussed of the possible directions of education, training and employment of persons with disabilities – mental and concurrently it clarify which methods and how they can be applied to these persons. The practical part, on the base of our research confirms or refutes pronounced these hypothesis , which are expressed working of intellectual disability to the units of interest with the application methods and using their variants, which are defined in the theoretical part.

Keywords

Education, occupational therapy, mental disability, farming, labor education, special education, education, employment.

OBSAH

ÚVOD	8
1 SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKA	9
1.1 KLASIFIKACE SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKY	10
1.2 METODY SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKY	11
1.2.1 DIAGNOSTIKA VE SPECIÁLNÍ PEDAGOGICE	11
1.2.2 TERAPEUTICKÉ METODY VE SPECIÁLNÍ PEDAGOGICE	16
2 MENTÁLNÍ POSTIŽENÍ	18
2.1 VÝKLAD POJMU	18
2.2 KLASIFIKACE	18
2.3 PŘÍČINY VZNIKU	20
2.4 ZNAKY A PROJEVY	21
3 ERGOTERAPIE	22
3.1 CÍLE A ÚKOLY ERGOTERAPIE	22
3.2 TEORIE ERGOTERAPIE	23
3.1.1 DIAGNOSTIKA V ERGOTERAPII.....	27
3.1.2 TERAPEUTICKÉ METODY.....	28
3.1.3 ČINNOSTI A ZAMĚSTNÁVÁNÍ	29
3.3 ERGOTERAPIE U OSOB S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM	34
4 PRACOVNÍ VÝCHOVA	35
4.1 CÍLE A ÚKOLY PRACOVNÍ VÝCHOVY	36
4.2 ŽÁK A PEDAGOG.....	37
4.3 DIDAKTIKA.....	38
4.4 PRVKY A TÉMATA VÝUKY	38
4.5 VYUČOVACÍ METODY.....	40
4.6 PRACOVNÍ VÝCHOVA U OSOB S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM	42
5 DOMOV ZVÍKOVECKÁ KYTIČKA	43
5.1 ZÁKLADNÍ POPIS	43
5.2 PRACOVNÍCI POSKYTUJÍCÍ SOCIÁLNÍ SLUŽBY.....	44
5.3 POPIS POSKYTOVANÉ SOCIÁLNÍ SLUŽBY	44
5.4 PODMÍNKY PRO PRACOVNÍ VÝCHOVU	48

6 METODOLOGIE VÝZKUMU	51
6.1 CÍL VÝZKUMU.....	51
6.2 TYP VÝZKUMU	51
6.3 FORMULACE HYPOTÉZ.....	53
6.4 METODY VÝZKUMU	53
6.5 ZKOUMANÝ VZOREK.....	53
6.6 PLÁN VÝZKUMU	57
7 POPIS MÍSTA REALIZACE	58
8 REALIZACE VÝZKUMU	60
8.1 UKÁZKY Z REALIZACE VÝZKUMU.....	62
8.2 SBĚR A ZÁPIS DAT.....	65
8.3 ZPRACOVÁNÍ DAT	66
8.3.1 ZPRACOVÁNÍ PRIMÁRNÍCH DAT	66
8.3.2 ZPRACOVÁNÍ SEKUNDÁRNÍCH DAT.....	67
8.3.3 ZPRACOVÁNÍ ZÁVĚREČNÝCH DAT	67
8.4 ANALÝZA A VYHODNOCENÍ DAT	68
9 INTERPRETACE A DISKUZE VÝSLEDKŮ	72
9.1 VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ	72
9.2 VYHODNOCENÍ CÍLE VÝZKUMU	73
9.3 FORMULACE ODCHYLEK.....	73
9.4 DISKUZE	74
ZÁVĚR	76
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	78
SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ A TABULEK	81
SEZNAM PŘÍLOH	82

ÚVOD

Tato diplomová práce pojednává o speciální pedagogice jako nástroji k dosažení vzdělávání, výchovy a zaměstnávání osob se zdravotním postižením – mentálním za použití jejich metod či metod na ni navazujících.

Téma diplomové práce bylo zvoleno v závislosti na potřebě podrobného zkoumání těchto vztahů, které mohou přispět k bližšímu poznání takto znevýhodněných osob.

Cílem této práce je kvalitativním výzkumem určit a vymežit, jakým způsobem a do jaké míry je ovlivněna výchova a vzdělání osob se zdravotním postižením – mentálním při jejich zaměstnávání.

Výzkum bude lokalizován do zařízení sociálních služeb, Domova Zvíkovecká kytička, poskytujícího sociální služby pobytové. Do výzkumu bude vybrán vzorek 8 klientů, kteří jsou zaměstnáváni, vzděláváni a vychováváni formou pracovní výchovy, konkrétně pracovními činnostmi pěstitelských prací.

Klientům budou nabízeny různé pracovní činnosti z této oblasti, které budou na základě jejich znalostí a dovedností hodnoceny. Na základě analýzy hodnocení klientů a jejich diagnostiky budou dle individuální potřeby adaptovány a pedagogicky upravovány jejich pracovní činnosti takovým způsobem, aby byly snáze pochopeny, vykonávány a aplikovány. Nadále pak budou klienti pozorováni a hodnoceni při pracovních činnostech metodami a způsoby, kterými bude možné vyjádřit výstupy edukačního procesu - daty. Data budou následně exportována do systémových tabulek, která po jejich analýze a zpracování budou celkově vyhodnocována a interpretována za pomoci stanovených hypotéz a výskytu odchylek.

1 SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKA

Speciální pedagogika vychází svým jádrem především z pedagogiky obecné. Její specifčnost či specializace tedy pojem „speciální“ vyjadřuje akcent na potřebu bližšího a podrobnějšího pohledu či přístupu na vývoj, potřeby, vzdělání a výchovu jedince v časové rovině od narození až po stáří.

Speciální pedagogiku definuje M.Sovák (1986, s.7) jako: „*nauku o zákonitostech rozvoje, výchovy a vzdělávání defektních jedinců (dětí, mládeže i dospělých), tj.jedinců stížených různými nedostatky tělesnými, smyslovými nebo rozumovými, popř. poruchami chování.*“

Tyto nedostatky lze také chápat jako odlišnosti ve formě odchylky, poruchy, vady, závady, oslabení či postižení.

Cílem speciální pedagogiky je tedy individuální přístup k člověku, jehož „defekt“ je pro jeho život jistou zátěží. Má za úkol přizpůsobovat či přibližovat jeho stav sociální normě v dané společnosti, aby byl co nejvíce integrován do běžného života a rozvíjela se jeho existence či jeho uplatnění ve společnosti.

Defekt lze vyjádřit jako vadu, či nedostatek. V okruhu speciální pedagogiky lze dle Sováka dělit na:

- **Orgánový defekt** – je vada, chybění nebo nedostatek některého orgánu nebo jeho části.
- **Funkční defekt** – znamená poruchu orgánové funkce, popř. poruchu v celkových funkcích organismu, aniž by původně orgán nebo orgánový systém byl tkáňově porušen.

Defekt je úzce spjatý s pojmem defektivita. Ta vyjadřuje následný stav, který je zapříčiněn právě defektem. Lze tedy chápat, že „*charakteristikou defektního člověka je jeho defektivita*“. (Sovák, 1986, s.11)

1.1 KLASIFIKACE SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKY

Dle jednotlivých druhů postižení daného jedince se speciální pedagogika dělí na několik kategorií, které jsou přímo zaměřené na konkrétní skupinu či skupiny defektů.

Sovák uvádí, že tyto důvody rozčleňování jsou zřejmé, jelikož u různých typů i stupňů postižení jsou odlišné způsoby výzkumu a hodnocení, specifické metody speciální výchovy a výuky.

Dělení dle Pipekové (1998,s.25)

- *„Psychopedie (speciální) pedagogika osob mentálně postižených.*
- *Somatopedie (speciální) pedagogika osob tělesně postižených, mládeže nemocné a zdravotně oslabené.*
- *Logopedie (speciální) pedagogika osob s narušenou komunikační schopností.*
- *Surdopedie (speciální) pedagogika osob sluchově postižených.*
- *Oftalmopedie (speciální) pedagogika osob zrakově postižených.*
- *Etopedie (speciální) pedagogika osob mravně narušených, s poruchami chování.*
- *Speciální pedagogika osob s kombinovaným postižením.*
- *Parciální nedostatky specifické vývojové poruchy učení, lehké mozkové dysfunkce.“*

1.2 METODY SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKY

Metody speciální pedagogiky jsou souborem, který je zaměřen na prevenci vzniku defektu, jeho včasného zachycení a následné péče o takto defektního člověka.

Metody speciální pedagogiky lze prvotně rozdělit na dvě základní funkce diagnostické a terapeutické.

1.2.1 Diagnostika ve speciální pedagogice

Diagnostika – zjištění či vyšetření minulého stavu, současného stavu, určení dalších metodických postupů ke zmírnění či nápravě stavu budoucího a stavu, který může nastat při opakovaném výskytu nežádoucích jevů (terminologicky: anamnéza, diagnóza, prognóza, katamnéza).

Diagnostika probíhá za současné spolupráce několika odborných subjektů (lékař, speciální pedagog, psycholog, sociální pracovník,...), kteří na základě vyšetření určují míru a stupeň postižení/defektivitu daného jedince a volí další postup/metody k nápravě či zlepšení stávající situace. Tuto diagnostiku nazýváme odborně speciálně pedagogická.

Rozdělení speciálně pedagogické diagnostiky do oborů je přímočaré klasifikaci speciální pedagogiky. Zaměřena je tedy na zdravotní a tělesné postižení, postižení, poruchy a postižení sluchu, poruchu a vady řeči, poruchy a postižení zraku, poruchy chování a diagnostiku specifických vývojových poruch učení.

„Speciálně pedagogická diagnostika se zabývá zdravým jedincem, a proto může jak probíhat individuálně, tak i skupinově“. Pipeková (1998, s.34)

Provedenou analýzou a vyhodnocením těchto dat lze takto postiženého člověka směřovat k osobním cílům, či cílům určených odborníkem. Postupnou odbornou realizací takto vytyčených cílů, je při správném určení diagnózy umožněn rozvoj osobnosti a jsou naplňovány jeho lidské potřeby (seberealizace), které jej uspokojují a dochází tak k procesu socializace či integrace.

Speciálně pedagogická diagnostika je prováděna z hlediska časového. Lze dělit na vstupní průběžnou a výstupní. Tento časový prostor lze chápat jako určitý stupeň

hodnocení v průběhu života, či jako jednotlivé fáze, např. započítáním/ukončením školní docházky, terapeutické činnosti, analýzu stavu před během a po lékařském zákroku, apod...

Pojetí časové lze chápat i jako pojetí období vývoje člověka. Ten začíná již v období těhotenství (gravidity) matky. Toto období však plně nekoresponduje s činností diagnostiky speciální pedagogiky, ale spíše spadá do oboru lékařství, jelikož zde není možné přímé působení na výchovu a vývoj člověka potažmo dítěte.

Naopak v období raného, předškolního a školního věku lze již určit anamnézu včasné a dostatečně zachytit, tedy diagnostikovat defekt. Samozřejmá je včasná intervence z pohledu speciální pedagogiky. Ta by měla probíhat spíše obezřetněji či nenápadně s ohledem na vědomí dítěte při probíhajících vyšetření z oborů zdravotnictví, rehabilitace, výchovné a vzdělávací složky vč. složky sociální. Tato diagnostika by měla probíhat v přirozeném prostředí dítěte, aby byl co nejméně narušen stav bezpečí a vyrovnanosti, či nebylo rozptýleno vlivem neznámého okolí. Za takovýchto předpokladů lze očekávat získání přesnějších a důvěryhodnějších informací, které vedou k určení správné diagnózy a dalšího terapeutického postupu.

Oproti tomu diagnostika člověka dospělého se liší. Lze již rozlišovat, jakého dosáhl stádia vývoje, zda je jeho postižení účinné od narození, či zda je způsobeno v průběhu života (úrazem, nemocí, orgánovým či psychologickým defektem). Na tyto skutečnosti je třeba reagovat při určování prognózy, kdy je důležité najít vhodné způsoby a prostředky k jeho socializaci.

Důležitým aspektem je při diagnostice sledování poměru mezi mentálním a chronologickým věkem diagnostikovaného. Tento údaj může znamenat i fakt, že dospělý člověk bude schopen zvládnout či vnímat pouze takové úkony nebo myšlenkové procesy, které jsou pouze na úrovni raného dětství. Tato skutečnost je vždy ovlivněna individuálními omezeními jedince, jeho diagnózou, chronologickým věkem = množinou získaných (naučených) dovedností.

Neopominutelné je také období stáří. Jedná se o křižovatku několika vývojových rovin, které se navzájem prolínají a v důsledku těchto střetnutí dochází ke směřování vývojových etap dítěte, kontra dospělého s participací životních zkušeností.

Stručné vymezení diagnostikovaných oblastí dle Sováka (1986):

- Jemná a hrubá motorika.
- Lateralita.
- Držení těla a hybnost.
- Vyšetření zraku, sluchu a řeči.
- Rozumová úroveň.
- Citová oblast.
- Školní prospěch.

Metody speciálně pedagogické diagnostiky

K získání potřebných dat k prováděným speciálně pedagogickým diagnostickým vyšetřením se lze dopracovat různými způsoby a metodami, které jsou zvoleny tak, aby byly co nejpřesnější a objektivní. Na vliv sběru těchto dat má i své opodstatněné místo prostředí a činnost, ve kterém se diagnostika provádí.

„Metody představují odborná speciálně pedagogická vyšetření, která mají zjistit druh a stupeň postižení.“ (Pipeková, 1998, s.39)

- **Anamnéza** – získání všech dostupných informací o postiženém z období, před diagnostikou. Zahrnuje zejména vývoj prenatální a perinatální, možné vlohy či vady způsobené přenosem genetických informací, zdravotní stav diagnostikovaného, prodělané nemoci, rodinnou situaci z hlediska sociálně-kulturního či finančního prostředí a dispozice jeho vývoje a výchovy od narození do současné doby.
- **Rozhovor** - mezi způsoby, kterými lze data získávat řadíme především rozhovor. Pokud je postižená osoba schopna touto metodou alespoň minimálně komunikovat, získáváme velké množství informací za poměrně krátkou dobu. Důležitá je u rozhovoru možnost interakce a vnímání protistrany všemi smysly. Ta však musí být ze strany vyšetřujícího sofistikovaná. Nelze vyloučit, že získaná data budou nepravdivá či zkreslená záměrně špatnou výpovědí.
- **Dotazník** – psaná metoda formou ankety. Nevýhodou je návaznost na znalost psaní a čtení, snížená mentální úroveň.
- **Pozorování** - metodu pozorování lze aplikovat několika způsoby a je metodou, která svými výstupy reprodukuje informace o chování pozorovaného, který

v nastalých situacích reaguje na různé podněty. Souhrnem těchto informací vyvozujeme závěry, které vyjadřují, proč a z jakého důvodu se pozorovaný takto choval, či co je tomuto chování příčinou. Možný je i pouhý záznam projevů chování, který bude následně diagnostikován. Podněty mohou být vyvolány buď úmyslně pozorovatelem, či navozeny volnými procesy pozorovaného. Přesnějších výstupních dat lze dosáhnout i několikanásobným opakováním v různém časovém intervalu, v různém prostředí nebo v různém psychologickém/fyzickém stavu, apod. Pozorovatel může tuto diagnostiku provádět skrytě např. za pomoci záznamových zařízení, nebo zúčastněně buď s vědomým či nevědomím o pozorování pozorovaného.

- **Diagnostické zkoušky** - ověřování stavu či získání informací formou zkoušky. Zkoušený se vyjadřuje formou ústní, písemnou či praktickou na základě jeho znalostí a zkušeností. Vyhodnocením získaných dat, lze získat informace o procesech výchovy/nápravy v oblasti úrovně a rozvoje řeči či psaní, vědomostní znalosti, schopnosti zručnosti, manuální soběstačnosti nebo mentálního vývoje zkoušeného.
- **Testové metody** – taktéž se jedná o podobu určitých zkoušek, které jsou zaměřeny na oblasti, kde vyžadujeme vyzvednout specifické informace o postiženém a jeho vlastnostech, pro potřeby, které se zpracovávají matematicko-statistickými metodami a slouží jako určitá norma, či jako individuální materiál použitý pro další výzkum, nebo jako návazné prostředky další diagnostiky či terapie. Oblasti testování jsou široké, přesto vymezené. Lze tedy testovat jednotlivé fáze motoriky, laterality, školních dovedností, komunikačních a sluchových schopností, škály sociálních dovedností, inteligenční či paměťovou úroveň, apod... u jednoho nebo několika testovaných osob na základě testovaných podnětů.
- **Hodnocení** čili vlastní úsudek je také podstatnou metodou, kterou lze využít v speciální pedagogické diagnostice. Na základě všeobecné znalosti, lze určit/odhadnout v kterých oblastech se defekt projevuje, co jej způsobuje a jakým způsobem jej lze determinovat, či jaké úkony mají kladný předpoklad rozvoje. Samozřejmostí je potvrzení svého tvrzení jinou účinnou metodou. Návaznou metodou je kazuistika, kde se podrobně seznamujeme s veškerými dokumenty a materiály, které jsou k dané osobě k dispozici, přičemž sumarizací jejich výstupů diagnosticky hodnotíme a formulujeme k patřičným závěrům.

Speciálně pedagogická diagnostika psychopedická

Zaměřením oboru speciálně pedagogické diagnostiky na oblast psychopedie vymezujeme určitá preferenční kritéria, která jsou pro tento obor charakteristická a specifická.

Pipeková (1998, s.63) uvádí zaměření zejména na:

- „lékařskou a psychologickou diagnostiku,
- studium anamnestických údajů,
- úroveň hrubé a jemné motoriky,
- rozvoj řeči a komunikačních dovedností,
- úroveň poznávacích procesů, vědomosti,
- dovednosti a návyky,
- orientace v životním prostředí,
- charakterové a volní vlastnosti,
- úroveň emotivity a sociability.“

Diagnostikou těchto jednotlivých kritérií, které jsou mezi sebou úzce propojeny, dostáváme výsledek, který určuje jednotlivé, specifické a různě vyhraněné disfunkce, které jsou různě kombinovány, tudíž je nepravděpodobný výskyt identických mentálních charakteristik u dvou mentálně postižených jedinců. Vzhledem k odlišnosti těchto mentálních charakteristik je nutné brát v patrnost i následné určení prognózy, potažmo brát individuální zřetel na zahájení rehabilitačního, terapeutického, vzdělávacího a výchovného procesu či metody.

U některých případů mentálního postižení lze však pozorovat propojenost ostatních oborů speciální pedagogiky, jelikož bývají současně narušeny další orgánové dispozice či funkční procesy. Tento výskyt nazýváme postižením kombinovaným.

1.2.2 Terapeutické metody ve speciální pedagogice

Po ukončení diagnostických procesů a určení diagnózy, prognózy se speciálně pedagogické působení ubírá směrem k pomoci, nápravě či k rozvíjení postižené funkce.

Dle Sováka (1986) jsou základními činnostmi tohoto směru je vyjádřeno třemi základními metodami:

- Metoda reedukace – metoda, která je souhrnem všech pedagogických postupů zaměřených na postiženou funkci a zlepšování její činnosti. Cílem je rozvíjet tu funkci, která je omezena nebo snížena. Soustředit můžeme přístup pouze na oslabený smysl – monosenzoriálně nebo i na více smyslů – multisenzoriálně.
- Metoda kompenzace – zahrnuje speciálně pedagogické postupy, jimiž se zdokonaluje a zlepšuje výkonost jiných než postižených funkcí.
- Metoda rehabilitace – upravuje pracovní a společenské vztahy postiženého jedince, navazuje na reedukaci a kompenzaci.

Druhů funkčních terapií je ve speciální pedagogice mnoho, jejich aplikaci je mnohostranná, všestranná a jsou vždy zaměřeny na specifické aplikace v návaznosti na druhu defektu. Vždy probíhá ve vzájemné spolupráci a kooperaci několika subjektů, kdy jsou dodržovány striktní ucelené a komplexní formy péče v oblastech, které se pohybují v rovině lékařské, psychologické, výchovné a vzdělávací, sociální, pracovní, technické, právní a ekonomické. Takovýto komplexní přístup nazýváme komprehensivní rehabilitací.

Lze tedy usuzovat, že z mnoha oblastí komplexní péče budou vyvozeny i jednotlivé metody a druhy terapií, které mají své specifické zaměření na určitou či vyhraněnou oblast. Ty se promítají v běžném životě, nebo jsou uměle navozovány k uvědomění si základních a podstatných dějů osobnostní seberealizace či duševní spokojenosti, apod...

Terapii si lze tedy představit jako terapeutické přístupy, které lze „*obecně vymezit jako takové způsoby odborného a cíleného jednání člověka s člověkem, jež směřují k odstranění či zmírnění nežádoucích potíží, nebo odstranění jejich příčin, k jisté prospěšné změně (např. v prožívání, chování, fyzickém výkonu). Tomu odpovídá rovněž etymologie termínu terapie, jehož řecko-latinský původ odkazuje na léčení, ošetřování, ale také na starání se, pomáhání, cvičení.*“ (Muller, 2007, s.13)

Celkovou terapii lze také rozdělit do několika okruhů, na které se lze zaměřit z hlediska odbornosti. Oldřich Müller (2007, s.13) je rozděluje na: „*terapii chirurgickou, farmakoterapii fyzioterapii a psychoterapii*“. Právě poslední zmiňovaná psychoterapie je především hlavním oborem speciální pedagogiky, jelikož ostatní druhy terapií, jsou zajišťovány z hlediska péče zdravotnické, avšak v součinnosti s péčí speciálně pedagogickou.

Cílem psychoterapie je tedy zajistit člověku s postižením odbornou, záměrnou a cílevědomou podporu, při vytváření ideálních podmínek pro rehabilitaci či kompenzaci jeho postižení, vývoj, vzdělání a výchovu. Taktéž úprava či směřování jeho životních cílů a záměrů k socializaci do společnosti. Psychoterapií se také rozumí pomoc člověku, který je znevýhodněn společností či jeho psychický stav nebo působením vlivu prostředí ve kterém žije, ovlivňuje jeho emoce, chápání a chování, kterým je znevýhodněn on sám.

Součástí terapeutických procesů je vymezení osob, které terapii provádějí či aplikují na postiženého člověka = **terapeut** a na osobu, která je předmětem zájmu a aplikace terapie = **klient**. Mezi těmito subjekty by měl být vytvořen ideální vztah, který přímo navazuje na prováděnou terapeutickou péči. Samozřejmostí je, že klient vždy podléhá podmínkám terapeuta.

Rozdělení psychoterapií dle činnosti:

- Terapie hrou – využití hry jako prostředek k odvedení pozornosti od problému, nebo jako prostředek k záměrným činnostem ovlivňovaným terapeutem.
- Činnostní a pracovní terapie – působení všedně dostupných nebo aplikovaných manuálních činností k seberealizaci, socializaci a plánované rehabilitaci.
- Psychomotorické terapie – soubor terapeutických postupů, při kterých je využíváno jak pohybových funkcí, tak i funkcí smyslových. (např. tanec, pohybové hry,...).
- Expresivní terapie – terapie zaměřená především na vlastní projev za pomoci uměleckých činností. (dramaterapie, teatroterapie, psychodrama, muzikoterapie, biblioterapie, arteterapie).
- Terapie s účastí zvířete – terapeutickým prostředkem se stává zvíře, přičemž si klient vytváří určitý citový vztah. Významně zde působí haptika, osobní uspokojení, potřeby a komunikace.

2 MENTÁLNÍ POSTIŽENÍ

2.1 VÝKLAD POJMU

„Pojem mentální retardace vychází z latinských slov „mens“ (mysl, duše) a „retardare“ (opozdit zpomalit)“. (Plevová a kol., 2010, s.8)

„Mentálním postižením nebo mentální retardací nazýváme tedy trvalé snížení rozumových schopností, které vzniklo v důsledku poškození mozku. Mentální postižení není nemoc, je to trvalý stav, způsobený neodstranitelnou nedostatečností nebo poškozením mozku.“ (Švarcová, 2006, s.29)

Jedná se o souhrn poruch, které omezují adaptivní fungování v sociálním prostředí. Selhávání se projevuje především v běžných činnostech, sociálních a praktických dovednostech, ve školních výkonech a samostatnosti. Takto postižený neplní očekávání svého okolí a nedokáže zvládat nároky, které na něj společnost klade.

Mentální retardace se vyskytuje samostatně, ale převážně ji doplňují duševní či tělesné poruchy.

„Mentální retardaci lze definovat jako vývojovou duševní poruchu se sníženou inteligencí demonstrující se především snížením kognitivních, řečových, pohybových a sociálních schopností s prenatální i postnatální etiologií.“ (Valenta a kol., 2003, s.14)

2.2 KLASIFIKACE

Pro určení stupně mentální retardace se využívá stanovení stupně inteligenčního kvocientu (IQ).

„Intelligence je označením pro soubor kognitivních schopností, účastnících se poznávání, učení a řešení problémů v nižším smyslu a často v něžné řeči, také pro míru těchto schopností.“ (Čáp a kol., 2001, s. 153)

K vyjádření stupně inteligence se používá inteligenční kvocient, zavedený W. Sternem. Vyjadřuje vztah mezi dosaženým výkonem v úlohách odpovídajících určitému vývojovému stupni (mentální věk) a mezi chronologickým věkem.

$$IQ = (\text{mentální věk} \times 100) / \text{chronologický věk}$$

Mentální věk je dán úspěšností při řešení úkolu v závislosti na věkové skupině. Chronologický věk je fyzický (kalendářní).

„Význam stanovení inteligenčního kvocientu spočívá v tom, že informuje o celkové rozumové úrovni jedince. Neříká však nic o kvalitativních zvláštностech inteligence konkrétní osoby a jeho diagnostickou hodnotu pro poznání osoby probanda nelze přeceňovat“. (Svoboda, 1999, s.48)

„Mentální retardace představuje výrazně sníženou úroveň inteligence. Při její klasifikaci se v současné době užívá 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí, zpracovaná Světovou zdravotnickou organizací v Ženevě, která vstoupila v platnost od roku 1992. Podle této klasifikace se mentální retardace dělí do šesti základních kategorií: lehká mentální retardace, středně těžká mentální retardace, těžká mentální retardace, hluboká mentální retardace, jiná mentální retardace, nespecifikovaná mentální retardace.“ (Švarcová, 2006, s.23)

Po aktualizovaném vydání seznamu nemocí MKN 10. (Mezinárodní klasifikace nemocí – 10. revize) k 1.1.2012 dělíme mentální retardaci do těchto kategorií:

Mentální retardace F79

- Mírná (IQ 50-69) F70.
- Střední (IQ 35-49) F71.
- Těžká (IQ 20-34) F72.
- Hluboká (IQ pod 20) F73.
- Určená NJ F78.
- S autistickými rysy F84.1

Se zvýšenou aktivitou a stereotypními pohyby

2.3 PŘÍČINY VZNIKU

Dle Zvoníkové (2010) jsou příčiny mentální retardace genetické, psychosociální, infekční, toxické, prenatální nebo perinatální trauma mozku.

„Vznik mentální retardace se váže především na období prenatální (50-60%), kdy vyvíjející se plod může být poškozen nejrůznějšími vlivy (ozáření rentgenem, rádiem, infekčním onemocněním matky, alkoholizmus, nikotin, poruchy ve výživě, úrazy matky, apod.) Nelze vyloučit podíl dědičnosti. V perinatálním období (asi 8%) vzniká mentální retardace hlavně v důsledku nešetrného porodu a v postnatálním (25-30%) jako následek různých zánětů mozku, úrazů hlavy, poruchy látkové výměny apod...“
(Šnýdrová, 2008, s.128)

Mentální retardace může být způsobena jakoukoli okolností, která narušuje vývoj mozku před narozením, během porodu nebo v raném dětství. Je známo několik stovek příčin, nejrozšířenější je Downův syndrom, fetální alkoholový syndrom a syndrom fragilního X. Ve třetině případů se příčinu nedaří zjistit.

Příčiny vzniku mentální retardace:

Geneticky

V prenatálním období

V perinatálním období

V postnatálním období

Psychosociální deprivací

Následkem úrazu nebo fyzikálními vlivy.

2.4 ZNAKY A PROJEVY

- Omezení, zastavení rozumového vývoje
- Pozornost bezděčná i úmyslná je nedostatečně rozvinuta, převládá netlumené napodobování.
- Paměť je převážně mechanická
- Myšlení zůstává na úrovni konkrétní
- Řeč se vyvíjí úměrně s vývojem rozumovým, při nejtěžších formách se objevují jen afektivní zvuky, u středních dospěje ke stupni pojmenování a označení konkrétních jevů, u nejlhčích pak k užívání slov a pojmů
- Cit – převládají afekty, citová instabilita (buď jako citová tupost, nebo afektní výbušnost)
- Volní stránka - značná sugestibilita

„Kromě příznaků duševních se objevují též vývojové anomálie tělesné – anomálie lebky, asymetrie obličeje, nízké čelo, anomálie uší, zubů, ruky, apod.“ (Šnýdrová, 2008, s.127)

3 ERGOTERAPIE

„Ergoterapii lze definovat jako profesi, která prostřednictvím smysluplného zaměstnávání usiluje o zachování a využívání schopností jedince potřebných pro zvládnání běžných denních, pracovních, zájmových a rekreačních činností u osob jakéhokoliv věku s různým typem postižení. Podporuje maximálně možnou participaci jedince v běžném životě, přičemž respektuje plně jeho osobnost a možnosti. Pro podporu participace jedince využívá specifické metody a techniky, nácvik konkrétních dovedností, poradenství, či přizpůsobení prostředí.“ „Primárním cílem ergoterapie je umožnit jedinci účastnit se zaměstnávání, které jsou pro jeho život smysluplné a nepostradatelné.“ (Česká asociace ergoterapeutů, online, cit 2014-02-19)

Pojetí a definice ergoterapie se slovy různých autorů liší v různých oblastech, časových pásmech a zemích výkladu nepochybně liší a to z důvodů, které ergoterapii vymezují v různých interpretacích a asociaci k oborům lékařským či sociálním.

Křivošíková (2011,s.18) definuje ergoterapii společnými znaky celosvětově vyřčených definic od roku 1914 po současnost jako:

- *„Preventivní prvek – používání činností, aktivity v prevenci vzniku onemocnění.*
- *Edukační prvek – vzdělávání, učení se novým činnostem či úkolům potřebným ke zvládnání každodenních osobních či pracovních činností.*
- *Zaměření na jednotlivce, který jako jediný může dosáhnout pozitivní změny svého stavu.“*

3.1 CÍLE A ÚKOLY ERGOTERAPIE

„Dosáhnout maximálního stupně funkčnosti a aktivitách denního života (ADL), v pracovních činnostech a v aktivitách volného času pomocí vhodně zvolených, cílených a pro osobu smysluplných aktivit či zaměstnání.“ (Müller, 2007, s.253)

Zaměřuje se především na složky senzomotorické, kognitivní a motorické.

Působit na klienta všemi dostupnými funkcemi a prostředky ergoterapie, umožnit mu vlastní nebo řízený rozvoj složek, které ho dokáží zaujmout, že tyto prostředky a funkce využívá a zpracovává v činnostech či zaměstnávání, přičemž se v nich záměrně zdokonaluje. Rozvíjet tvořivost a seberealizační podněty, podporovat ho v prováděných činnostech a v aktivním volném čase. Působit volbou takových cílených a smysluplných

postupů či aktivit, které mají pro klienta edukační, sociální či zdravotní potenciál pro jeho rozvoj. Tyto postupy pak vést řízenou činností k nápravě, podpoře, či udržení požadovaného stavu a zabránění dysfunkci. Současně tak plánovaně a organizovaně upravovat sled a četnost činností v závislosti na druhu a míře postižení.

Klientům poskytovat nejen metodickou pomoc k vlastním činnostem a aktivitám, ale i další formou např. plánování terapeutických činností, doporučení alternativních postupů a jejich provádění, kompenzací pracovních pomůcek či názornou ukázkou s východiskem jejich podpory, udržení a učení se novým činnostem a postupům.

3.2 TEORIE ERGOTERAPIE

Ergoterapii lze provádět všude tam, kde je jí zapotřebí. Zejména však v zařízeních ambulantních a lůžkových např. lázeňská a rehabilitačních zařízeních, v ústavech sociální péče, nemocnicích, denních stacionářích, v domácí péči apod. Nelze opomenout ani školská speciální zařízení, kde je ergoterapie úzce propojena s pracovní výchovou a vyučována především k získání pracovních znalostí, dovedností a návyků vč. pracovní kázně.

Je také komplexním systémem, který není postaven pouze na dvou rovinách, tzn. klient – terapeut, kteří jsou samozřejmě v množině ergoterapie majoritní, ale i v rovinách dalších terapií, speciálních pedagogů, sociálních pracovníků, zdravotnického personálu a zejména v rovinách kolektivního a rodinného přístupu. Pouze komplexním, soudržným, teoreticky i praktickým řízeným přístupem lze dosáhnout inkriminované změny či zlepšení disfunkčních podnětů.

Klient se svěřuje do terapeutické péče terapeuta – ergoterapeuta, jehož předpokladem je odborná znalost a praxe z hledisek zdravotnických i psychosociálních. Jeho práce vyžaduje kompetentní samostatnost, nezávislost a zdravý úsudek při aplikaci cílených smysluplných technik a činností, které se používají jako terapeutický prostředek.

Tyto prostředky pak terapeut dle Pfeiffera klasifikuje do pěti oblastí ergoterapie: (In:Křivošíková, 2011,s.23)

- Nácvik všedních denních dovedností (ADL)
- Nácvik pracovních dovedností
- Zaměstnávání
- Funkční ergoterapie
- Poradenství

Ergoterapie se v rámci své teorie a funkčnosti zaměřuje na dva směry z oblasti vztahů k postižení člověka a dělí je dle Křivošíkové (2011) na:

- **Vztahy ergoterapie u tělesného postižení:** Zaměřuje se na motorickou, psychomotorickou, neurologickou, ale také psychologickou a psychosociální oblast s akcentem na opakované využití svalových a pohybových orgánů, jejich cílenému zapojování a revitalizaci.

Základní kameny však tvoří především obor zdravotní péče, kdy je kladen důraz na činnosti při pohybu, jeho obnovu, zachování, či kompenzaci ztracené funkce. Lze je taktéž dělit na vztahy:

a) Biomechanické - V rámci ergoterapie jsou nutné znalosti lokomočního systému, pohybu, svalů, základů pohybu. Terapeut sleduje a hodnotí rozsah pohybů a svalové síly klienta při činnostech, které následně analyzuje a na základě analýzy přizpůsobuje jeho prostředí, činnost či pomůcky.

b) Neurologické – Defekty motoriky, senzorky a neurovývoje způsobené nefunkčností či omezením centrální nervové soustavy. Stimulují se především sensorické, taktilní a kinetické vjemy v závislosti na využití reflexních a facilitačních terapeutických metod při provádění, navození či udržení pohybů.

- **Vztahy ergoterapie u psychosociálního postižení:** Zdůrazňuje akcent na psychologické přístupy a směry, kterými lze ovlivnit chování a myšlení v závislosti na prostředí, podmínkách, pomůčkách a materiálech se upravuje pracovní náplň tak, aby synchronizovala s časem, četností, sociální kontaktem s možností komunikace a interakce. Dělíme je na:

a) Behaviorální – Vychází z metod pozorování a analýzy a chování klienta, které lze měřit a porovnávat. Ubírají se směrem k edukaci klienta za účelem

rozvinutí či naučení se nové behaviorální schopnosti či dovednosti vizí dalšího rozvoje, jejímu opakování, aplikací do praxe a především jejímu udržení nebo stupňování. Terapeut slouží jako nástroj, který volí formu nejjednodušší cesty k cíli, pomáhá a spolupracuje s klientem v jeho usilí, podmiňuje a motivuje ho různými odměnami (jídlo, pochvala, zvýhodnění). Společně se zaměřují na nové sociální, praktické dovednosti a komunikaci. Toto chování je vždy naučené a je odrazem chování terapeuta, který určuje metody, přístupy a postupy. Klient je mu tak plně podřízen. Metoda se aplikuje především u mentálního postižení či při poranění mozku.

- b) Kognitivně – behaviorální – vychází z behaviorálního přístupu, přičemž je zaměřen na vnitřní kognitivní procesy (myšlení, emoce, postoje). Terapeut představuje vzor a na základě jeho chování ho klient imituje. Touto cestou vede klienta a zapojuje jeho myšlenkové procesy takovým způsobem, aby docílil jeho vnitřního uspokojení ze sama sebe, či z odvedené činnosti. Metoda se aplikuje k dosažení seberealizace či při depresích.
- c) Psychodynamický – Zaměřený na skryté chování jedince, které si klient v širších souvislostech neuvědomuje. Terapeut toto chování pozoruje individuálně či ve skupině a slouží mu k bližšímu pochopení klienta. Výstupy tohoto vztahu používá k následným terapeutickým přístupům. Základem je emoční vztah a komunikace mezi klientem a terapeutem.
- d) Humanistický – Založený na sebepojetí, autonomii a motivaci klienta. Terapeut upravuje činnost tak, aby klientovi umožnil projevit se, naplňovat své potřeby, cíle a seberealizovat se. Ideální je aplikace ve skupinové formě, kdy si klient v závislosti na kolektivu zvedá sebevědomí.

Tyto vztahy jsou také doplněny o část psychologickou a psychosociální, které mají za úkol klienta motivovat, utvářet jeho sociální roli a v neposlední řadě odpoutávat pozornost od defektivity. K úspěšnému navázání na tyto vztahy je nutné, aby měl terapeut odborné vzdělání a výcvik v těchto oblastech.

Hlavní čtyři oblasti, na které se ergoterapie zaměřuje, jsou dle Kubínkové (1997,s.8):

- **„Kondiční ergoterapie** - významným prvkem (ergoterapie) je vhodně vybraným způsobem odpoutání pozornosti postiženého od jeho problému. Tento problém může být jak psychického tak i fyzického rázu. Výhodou tohoto procesu je, že při záměrné činnosti, která postiženého dokáže naplnit, či zaujmout natolik, že odbourává uvědomění si daného problému v časové ose. Opakováním

takovýchto postupů a prodlužováním časové osy, lze subjektivní problém dočasně i celkově vyřadit. Mezi tyto činnosti lze zařadit ruční práce, práce na zahradě, práce s hlínou, společenské hry, apod.

- **Ergoterapie cílená na postiženou oblast** – vlivem výběru cílených a přesně směřovaných činností, lze pracovní výchovu pojmout jako podoblast zdravotního, či rehabilitačního cvičení. Záměrně tak lze vybírat takové činnosti, kde je preferenční záměr funkčnosti a zdokonalování pohybových aparátů. Mezi tyto činnosti zařazujeme rozvoj jemné a hrubé motoriky, svalové funkce a jejich koordinaci. Touto cestou můžeme taktéž navázat na rozvíjení celkového osobnostního charakteru a edukaci klienta, jelikož je možné do tohoto procesu zahrnout celou škálu činností, které budou podporovat, či rozvíjet danou dysfunkci. Např. počítání, sociální čtení, čtení, psaní, apod.
- **Ergoterapie zaměřená na pracovní začlenění** – předmětem zájmu je pracovní zařazení na takové místo a takovou formou, aby naplňovala seberealizační cíle klienta. Lze ji tedy chápat jako vhodnou terapeutickou formu, která na základě poznatků specifické diagnostiky zpřístupňuje takovou činnost, jejíž absencí či neznalostí klient strádá, nebo ve které by našel své postavení.
- **Ergoterapie zaměřená na výchovu k samostatnosti soběstačnosti** – výchova zaměřená na všední lidské činnosti z oblasti sebeobsluhy, hygieny, péče o domácnost, stolování a společenského chování.“

Obdobně jako u metod speciálně pedagogických, lze u ergoterapie definovat cíle a metody, kterými se terapeut jako specialista bude ubírat. Viktor Dočkal (Müller, 2007, s.253) definuje prostředky ergoterapie jako nástroje:

- Diagnostické
- Terapeutické
- Preventivní

3.1.1 Diagnostika v ergoterapii

Diagnostické nástroje v ergoterapii vycházejí z diagnostiky lékařské a speciálně pedagogické, jsou zaměřeny především na pohybové ústrojí a motorické funkce, ale i na funkce kognitivní a smyslové. Na základě jejich hodnocení terapeut aplikuje terapeutické prvky do oblasti cíleného rozvoje osobnosti klienta tam, kde je zřejmý jejich deficit či úplná absence. Prevence je pak zásadním kritériem a potažmo výsledkem předcházejících činností. Její pojetí lze chápat jako zabránění vzniku dalšího postižení nebo jeho progresu.

„Klinické rozhodování je nedílnou součástí celého ergoterapeutického procesu a efektivní rozhodování vede k sestavení jasného terapeutického plánu V souvislosti s hodnocením se ergoterapeut např. rozhoduje, které informace potřebuje proto, aby zjistil na co se v terapii zaměřit. Nebo naopak jestli je jeho terapie vůbec nutná?“
(Křivošiková, 2011, s.161)

Diagnostiku v ergoterapii lze vymezit i jako následné hodnocení. Toto hodnocení se provádí na začátku procesu, v jeho průběhu a po ukončení procesu. Hodnotícími procesy se zaměřujeme především na oblast porovnání očekávaných a podávaných výkonů, porovnání jejich náročnosti, stupňování a jejich splnitelnosti. V této závislosti navozujeme, testujeme, různé situace a sledujeme podněty a reakce, které na klienta působí, ovlivňují ho a podmiňují jeho chování, které následně měříme a porovnáváme. Hodnocení je také celkovým odrazem odvedené práce terapeuta a dosažení výsledků u klienta z pohledu terapeuta, klienta či obou subjektů. Hodnocením dosažených výsledků můžeme vyjádřit své kladné či záporné mínění, které slouží terapeutovi pro interpretaci klientovi. Je to významný edukační prvek, který může být podmíněn různou formou odměny.

Reflektujícím prvkem ergoterapeutických postupů je také zpětný diagnostický proces, kterým zjišťujeme, zda jsou nasazené postupy adekvátní k současným terapeutickým přístupům a jak se na klientovi odráží v závislosti na míru jeho pracovní schopnosti, znalosti a dovednosti.

3.1.2 Terapeutické metody

Je-li dokončen diagnostický proces, lze zahájit proces terapeutický, při kterém terapeut spolu s klientem (je-li to možné) sestavují tzv. terapeutický plán, jehož účelem je systematický postup k dosažení cíle/ů klienta, na základě zvolených terapeutických postupů. Terapeut dle vstupní diagnostiky a svých zkušeností nabízí, plánuje a upravuje činnost klienta tak, aby ho cíleně a systematicky vedl k pozitivním výsledkům či odstranění nebo zmírnění problému. Terapeutický plán je jakýmsi manuálem pro klienta, i terapeuta, je aktualizován a slouží jako dokument. Terapeut na základě terapeutického plánu zajišťuje klientovi prostředí, podmínky a pomůcky, aplikuje zvolené terapeutické metody a průběžně hodnotí současný stav klienta, který následně popisuje v dokumentaci. Během poskytování terapeutické péče může terapeut měnit či upravovat cíle terapeutického plánu a to v závislosti na aktuálním psychickém a zdravotním stavu klienta, vývojovém stupni a realizaci daných cílů.

Terapeutický plán realizovaný z časového hlediska lze pojmout jako cíle krátkodobé a dlouhodobé. Dlouhodobé cíle mohou být specifikovány a nastaveny na určitou oblast, jejíž předpoklad nápravy může být i v řádu několika let. Oproti tomu se stanovují cíle krátkodobé, které mají dobu platnosti kratší a mají za úkol segmentově podpořit plnění cílů dlouhodobých. Je-li cíl naplněn, stanovuje se cíl nový. Není-li cíl naplněn, upravuje se tak, aby se klient alespoň pokusil tohoto cíle dosáhnout, eventuálně lze stanovit cíl odlišný. Není vždy důležité, aby bylo dosažení cíle pro klienta podmínkou, ale aby byla realizována cesta k němu.

K samotnému procesu ergoterapie je nutné mít náležitě zajištěné prostředí (objekt, místnost, vyhrazený prostor). Dle požadavků a podmínek lze toto prostředí upravovat v návaznosti na program terapeutických metod a prostředků. Úprava prostředí musí být cílená a kreativně upravována tak, aby na klienta působila příznivě a vzbuzovala jeho zájem či byla názorným příkladem toho, jak ideální prostředí vypadá (estetika, úklid, apod.). Samozřejmě by měli být takové úpravy, které eliminují jakékoliv riziko nebezpečí úrazu, či jiného poranění klienta/terapeuta. Na pracovní prostředí bezprostředně navazují pracovní pomůcky a materiály, bez kterých nelze pracovní výchovu realizovat. Pracovní pomůcky a materiály si terapeut vybírá v závislosti na druhu terapeutické činnosti, edukaci, reedukaci a práci s klientem. Prostředí a materiální vybavenost je však také závislé na finančních možnostech dané organizace, skupiny či jednotlivce, který ergoterapii aplikuje.

3.1.3 Činnosti a zaměstnávání

Činnosti v ergoterapii lze chápat jako cílenou skupinu abstraktních či konkrétních procesů, které organizačně se propojují do struktur a soustav. Tyto činnosti se pak individuálně či skupinově aplikují do terapeutických plánů a postupů. Vyhodnocením, tedy analýzou těchto použitých a otestovaných metod zjišťujeme další potřebu přizpůsobení (adaptaci) činností.

„V činnosti člověk prokazuje, jak může přežít, pocítovat radost, řešit problémy, vyjádřit sama sebe nebo souznit s ostatními lidmi. Člověk skrze činnost poznává sám sebe, své silné stránky i slabosti.“ (Mária Křivošíková, 2011, s.278)

V ergoterapii lze užívat termínu cílená činnost, jelikož každá činnost aplikovaná jako terapeutický prostředek musí mít svůj cíl, který by měl klient naplňovat, z jeho pohledu seberealizace, uplatnění, kvality života, apod., ale také jako prostředek, který je významný pro jeho psychický či zdravotní stav. Provádí-li klient cílenou činnost, měla by dávat smysl a to především z pohledu klienta, který činnost provádí. Nepochopí-li obecně člověk smysl své práce nebo práce ostatních, pak nemůže cítit potřebu danou činnost vykonávat, nemožnost vytvořit si k ní vztah, chápat ji a smysluplně provádět. Zapojení klienta do činnosti, nemusí vždy hned vzbudit jeho zájem, jelikož může být zvyklí tuto činnost nevykonávat, nepovažovat ji v daném okamžiku za užitečnou. Nutná je proto i správná a kreativní motivace a vzbuzení zájmu klienta ze strany terapeuta. Je-li součástí terapeutických postupů aplikováno několik činností, je nutné nastavit jejich vzájemnou koordinaci, pořadí a organizovat je tak, aby byly jasné, zřejmé, dávali smysl a navazovali na sebe.

Dokážeme-li klienta cílenou činností motivovat a zaujmout, odpoutáme tak jeho pozornost od ostatních procesů, což je využíváno k eliminaci procesů nežádoucích. Klient se tak plně zaměřuje na úkol potažmo cíl svého konání a po stránce psychické se kognitivně separují nežádoucí myšlenkové procesy do ústraní. Opakováním a zvyšováním nároků na požadovanou činnost, tedy stupňováním, zvyšujeme pravděpodobnost úspěšnosti celkového efektu terapeutického procesu a to jak z hlediska zdravotního a psychosociálního, tak i z pohledu seberealizace klienta. Systematická abstrakce je jedním ze základních kamenů ergoterapie, která působí jak terapeutickým, tak i preventivním směrem.

Prostředky a metody činností

K navození terapeutické činnosti je zapotřebí použít takové prostředky, kterými klienta do této cíleně řízené činnosti uvádíme a na základě kterých terapeut zvolí požadované formy, metody a terapeutické přístupy či techniky. Nejčastějšími používanými prostředky, kterými lze zasáhnout do procesu činnosti a ovlivnit jej patří:

- ADL (activities of daily living) všední denní činnosti – mezi tyto činnosti patří běžné úkony z oblasti sebeobsluhy - stravování, hygiena, mobilita, ekonomická a finanční znalost, znalost dostupných prostředků, apod.
- Hry, sport a relaxace – odlehčení od daných problémů a edukace formou hry a zábavy, nácvik a zvládání pravidel, sociální přizpůsobování se kolektivu, hlavní proces zaměstnávání u dětí.
- Pracovní činnosti – v souvislosti s pracovním zařazením, výchově k práci a cíle osobního uplatnění v životě. Možnost pojetí jako modelové situace. Důležitým aspektem je vhodná motivace, názornost, pomoc či dopomoc.
- Kreativní techniky – práce s různými výtvarnými technikami, materiály, látky, hmotou, apod.
- Funkční úkoly – činnosti k upevnění nácvikům a cvikům hrubé a jemné motoriky, psychomotoriky.
- Zdravotní, rehabilitační, kondiční cvičení – prevence, životní styl, zdraví.

Samotnou aplikaci terapeutických prostředků na klienta však není proces ergoterapie výsledný, ale vždy vyžaduje intervenci ze strany terapeuta, který metodicky, motivačně a cíleně tuto terapii vede na základě terapeutických metod a přístupů:

- Předvedení, ukázka.
- Vysvětlení, rozhovor, diskuze.
- Hraní rolí či navození určité situace.
- Řešení problémových situací a rozhodování
- Procvičování a opakování.
- Edukace

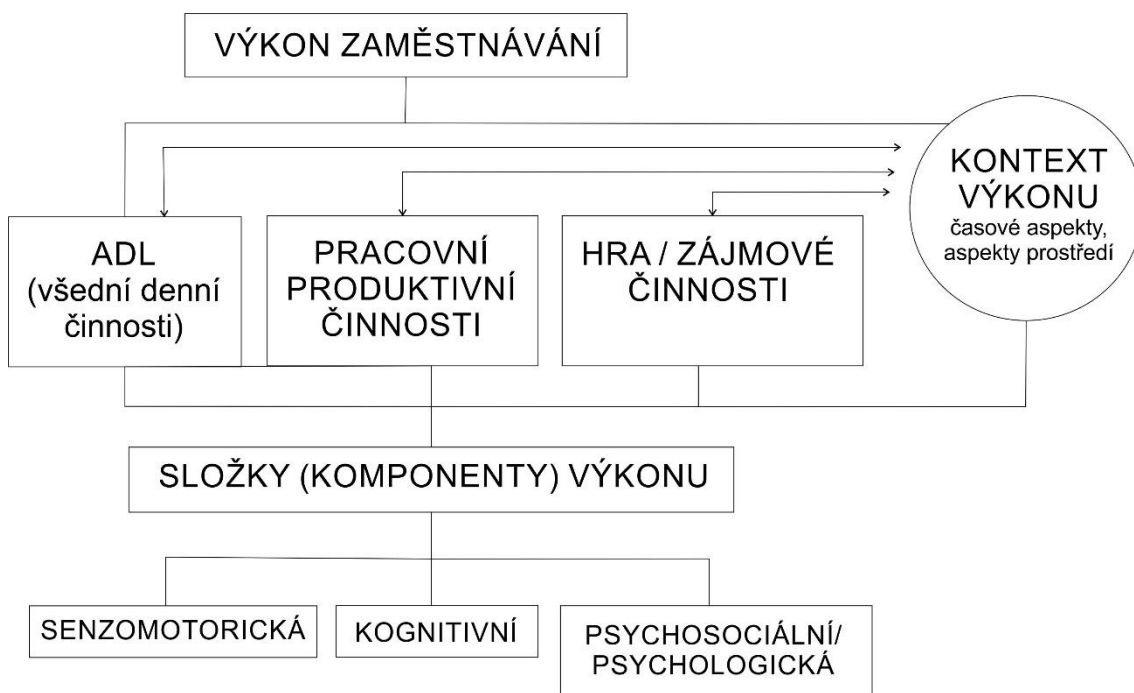
Pojem činnost lze konfrontovat s pojmem zaměstnávání. Zatím co činnost je definována jako různorodé aktivity vyvíjené v mnoha lidských oblastech, tak pojem zaměstnávání je spíše celkovým souborem všech činností.

Mária Křivošíková ve své publikaci sleduje rozdílnost těchto dvou pojmů s odvoláním na celosvětovou ergoterapeutickou literaturu, která analyzuje, specifikuje, porovnává, zaměřuje vyřčené formulace a přiřazuje jim různé vlastnosti. Křivošíková dochází tak k závěru, že je třeba rozlišovat tyto dva pojmy, které dosud nebyly v České Republice přesně vymezeny a definovány a uvádí, že: „Činnost je v ergoterapeutickém pojetí součástí zaměstnávání, nikoli jeho synonymem“. (Křivošíková, str.47)

Zaměření na výkon zaměstnávání

Křivošíková (2011) ve své knize uvádí model výkonu zaměstnávání, který vychází z terminologického systému v ergoterapii americké asociace ergoterapeutů z roku 1979 a který je dodnes používán na českém území.

Obrázek 1: Model výkonu zaměstnávání

Zdroj: Křivošíková 2011, s.52

Model znázorňuje jakým způsobem a za jakých podmínek probíhají procesy zaměstnávání nebo činností klienta vč. kontextových situací. Je patrné, že zaměstnávání klienta vždy vychází z všedních denních činností, na které dále navazují a rozvíjí ostatní složky činností tj. pracovní produktivní a zájmové/herní. Všechny tři složky jsou však již svázané okolnostmi tedy kontexty výkonu. Ty vyjadřují závislost na podmínkách

prostředí, ve kterém se klient nachází a jak na něj působí či vyjadřují závislost na časové ose (rychlost, tempo, termín, apod.). Nadále tak mohou působit i na komponenty výkonu, tedy schopnosti, které klient používá a zapojuje k provedení činnosti. Tyto komponenty se různě stupňují, zesilují, zeslabují a překrývají v závislosti na potřebě jejich použití.

Znázorněným modelem lze taktéž vyjádřit diagnostický postup terapeuta k defektu klienta a to dle posloupnosti na:

- Přístup shora dolů – terapeut se nejdříve zaměřuje/hodnotí problém globálně a detailnějším rozбором diferencuje jednotlivé složky, až k té defektní, přičemž se snaží problém řešit komplexně všemi dostupnými způsoby.
- Přístup zdola nahoru – terapeut se zaměřuje/hodnotí přímo daný defekt. Je-li tento defekt eliminován, zlepšují se i výsledky ostatních složek, následně i složky nadřizené.

Přístup shora dolů je preferenční zejména při provádění prvotní diagnostiky a hodnocení klienta. Terapeut tak získává všeobecné informace o klientových potřebách a hodnotách. Naopak u druhého přístupu se soustředí na vyřešení konkrétního aktuálního problému na základě předchozí diagnostiky a hodnocení.

Analýza

Působíme-li činnostmi za pomoci prostředků a edukačních metod, můžeme na základě jejich průběhu analyzovat výstupní data, kterými je doplníme o část terapeutickou. Jde o důsledné a strukturální rozčlenění prováděné činnosti na složky, přičemž se zaměřujeme na ty, které nemají pozitivní dopad na prováděnou činnost, nebo naopak jsou v prováděné činnosti prospěšné. Tyto složky vyhraňujeme, zkoumáme a na jejich základě definujeme úpravu či další použití terapeutických metod k revitalizaci, či kompenzaci problémových funkcí.

„Analýza se vztahuje k tzv. Typickému jedinci. Terapeut si tudíž všímá především těch vlastností aktivity, které se týkají většiny lidí.“ (Müller, 2007, s.256)

Provádí-li terapeut analýzu činností klienta, měl by on sám vědět, jak, kde, kdo a čím se daná činnost běžně provádí a jakých pomůcek a materiálů je k této činnosti zapotřebí. Samozřejmostí je být vždy o krok napřed, tzn. být otevřený vynalézavosti, kreativitě, představivosti, novým zvyklostem a potlačovat způsoby zavedené. Mít praktické i teoretické znalosti z té oblasti, v které ergoterapii realizuje a to buď formou odborného

vzdělání, kurzů, nebo samostudia, apod. Měl by analyzovat promyšleně, s ohledem na dispozice klienta a náročnost prováděných činností s akcentem na jeho sociokulturní nebo osobní významy.

Dokončenou podrobného rozboru prováděné činnosti dostaneme výslednou informaci o tom, zda je nutné tuto činnost nadále upravovat v závislosti na možnostech a schopnostech klienta. Pokud ano, nazýváme takovýto proces adaptací klienta.

Adaptace

Adaptací se rozumí přizpůsobení dané činnosti klienta takovým způsobem, aby byly eliminovány jeho chyby, nedostatky či specifické úpravy postupů, dané a vyjádřené výslednou analýzou. Provádíme ji v takových případech, kdy klient danou činnost nezvládá, nebo ji naopak již zvládá. Adaptací požadované činnosti lze dosáhnout změnou prostředí v širším slova smyslu a pracovními pomůckami terapeutem či klientem za účelem realizace nebo zlepšení činnosti. Proces adaptace se uskutečňuje opět změnou terapeutických prvků a faktorů vložených do činnosti, které jsou závislé na schopnostech, možnostech, představivosti, kreativitě a myšlení terapeuta.

Některé faktory, postupy, funkce a terapeutické metody, kterými lze činnost ovlivňovat:

- **Struktura činnosti:** Posoupnost kroků, úprava metod činnosti, funkce nebo forma činnosti, možnost vynechání.
- **Úprava pomůcek:** Jednodušší/složitější použití, či ovládání, jejich množství, materiál a individuální úprava nástroje.
- **Úprava prostředí:** Fyzické (místnost, osvětlení), sociokulturní (skupinově, individuálně, majorita, minorita).
- **Časová náročnost:** délka, opakování, termíny
- **Stupňování:** Zvyšování nároků, či snižování náročnosti. Zaměření se na komplexní činnost nebo jen na jednu oblast.
- **Senzomotorické funkce:** náročnost na jemnou a hrubou motoriku, koordinaci, sílu, zručnost, lateralitu, percepce, zátěž, celková náročnost na pohyb.
- **Kognitivní funkce:** Koncentrace, paměť, rozhodování, myšlení, množství, typ a potřeba instrukcí.
- **Emoce:** vyjádření pocitů, nálad, uspokojení potřeb, stimulace a motivace

3.3 ERGOTERAPIE U OSOB S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM

Vycházíme-li ze situace užití ergoterapie u osob s mentálním postižením umístěných v zařízení sociálních služeb, nacházíme četné a rozmanité uplatnění v oblastech, ve kterých je možné ergoterapii aplikovat.

Cílenou skupinou jsou klienti s různou mírou a stupněm mentálního postižení, či postižení kombinovaného (mentální, zdravotní, psychické). Základním kritériem k zahájení terapeutických činností je důležité zmapování, klasifikace a zhodnocení individuálních kognitivních vlastností klienta pro následné zahájení skupinové či individuální terapeutické péče.

„V mnoha případech jsou lidé s mentálním postižením pohybově zdatní, mají dobrou svalovou sílu. Známe však případy, kdy je mentální postižení samotné kombinované s tělesným či psychickým postižením.“ (Müller, 2007, s.276)

Ergoterapeutickým cílem je u vybrané skupiny klientů navodit takové činnosti, které jsou zaměřeny na nácvik, provádění a uvědomování si požadovaných praktických dovedností, pohybovou aktivitu, trénink kognitivních a psychosociálních funkcí, vnímání a rozvíjení komunikace, sociální integrace vč. sociálních rolí.

Uvedené aktivity lze u klientů rozvíjet skupinovou či individuální formou, vykonáváním cíleného zaměstnávání, pohybovou aktivizací, zdravotním či rehabilitačním cvičením, sportovními a volnočasovými aktivitami, rehabilitačními pobyty, apod.

Každý stupeň mentálního postižení vyžaduje diferenciované hodnocení a adekvátní nastavení požadavků na takový výkon a intelekt, který je pro klienta žádoucí a smysluplný. Terapeut se musí zaměřovat na takové cíle, požadavky a směry, které je klient schopen přijmout, chápat, porozumět a vykonávat je. Individualitu klienta nelze však hodnotit pouze z hlediska stupně mentálního postižení, ale i z hlediska psychosociálního, psychomotorického, senzomotorického vývoje, zdravotního a psychického stavu, somatických dispozic a indispozic, ale především z hlediska zájmu klienta, jeho interakce na dané podněty, které uspokojují jeho potřeby.

4 PRACOVNÍ VÝCHOVA

Pracovní výchova je funkční proces, který obsahuje rovnoměrné cíle v oblasti edukace, zaměřené na zaměstnávání a cílené řízené činnosti žáků, s akcentem na vzdělávání (poznatky, dovednosti a návyky) a výchovu (zkušenosti z prováděné činnosti).

„Pracovní výchova je podle O. Baláže složkou výchovy, která sleduje dva základní cíle: 1. formuluje vztah k práci (pracovní morálku); 2. poskytuje přiměřené všeobecné technické vědomosti, dovednosti a návyky (pracovní kvalifikaci).“ (IN: Vorlíček 1984, s.156)

Pracovní výchova je tedy cílená a smysluplná činnost a zaměstnávání žáků, kde jako edukační zdroj působí učitel/pedagog na žáky/klienty, jimž jsou vymezeny pedagogické cíle, které pedagog na základě didaktických zásad aplikuje ve výuce. Učivo přenáší pedagog na žáky prostřednictvím pedagogických metod a forem a materiálních prostředků, přičemž vyžaduje od žáků výsledky, které prezentují v rámci svých znalostí, dovedností a návyků. Proces je také závislý na podmínkách, které vzdělávání a výchovu žáků ovlivňují. Ty jsou vyjádřeny prostředím, materiálním zabezpečením a vybaveností, ale také duševním a tělesným vývojem žáků, jejich vědomostmi, dovednostmi, návyky, schopnostmi a zájmy.

Rozvíjením a zdokonalováním pracovních činností je také tento cílený proces součástí předávání zkušeností starší generace mladé generaci, včetně jejich zkušeností a tradic. Pojem pracovní výchova lze vyjádřit vzorcem = škola + výroba, tedy spojení teorie a praxe.

Pracovní výchova se zaměřuje na zaměstnávání žáků a jejich pracovní činnost s různými materiály. Patří mezi ně především papír, modelovací hmoty, textil, plasty, přírodní materiály, apod. Pracovní činnost specificky ovlivňují lidové tradice, řemesla a zvyky, technické a technologické souvislosti, pěstitelství a další činnosti. Soubor těchto činností specifikuje pracovní výchovu i jako edukační prvek sloužící k poznávání, k vytváření pracovních dovedností a návyků.

Pracovní výchova je zaměřena především na zařízení školského typu, kde je prováděna na základě legislativních dokumentů, školských programů, tematických plánů a učebních osnov v rámci základního vzdělání. Lze ji ale též využít v dalších školských, sociálních, zdravotnických a zájmových zařízeních jako vzdělávací prvek k rozvoji osobnosti člověka.

4.1 CÍLE A ÚKOLY PRACOVNÍ VÝCHOVY

Proces výchovy prací lze chápat také jako životní úkol každého člověka, jelikož lidská práce je podstatou existence a vývoje společnosti. (Honzíková, str.12)

Pracovní výchova je obor didaktických a edukačních postupů, které mají za úkol vychovávat žáka k pracovní morálce a vzdělávat jej v oblasti pracovních dovedností a návyků.

„Práce je specifická lidská činnost, jíž se člověk vyčlenil ze živočišného světa a jejímž prostřednictvím přetváří (humanizuje) svět. Je to uceleně organizovaná činnost, zaměřená na vytváření materiálních a duchovních hodnot, uspokojujících rozmanité individuální a společenské potřeby lidí.“ (Vorlíček, 1984, s. 155)

Cílem pracovní výchovy je získání a uplatnění základních pracovních dovedností a návyků z různých životních oblastí. Zejména však:

- při výběru a použití různých materiálů a předmětů se znalostí jejich vlastností a vhodnosti jejich použití a aplikací pracovních postupů,
- rozhledu v oblasti sebeobsluhy, v návaznosti na prostředí a podmínky,
- ke kladnému, svědomitému a lidskému vztahu k pracovním činnostem se zaměřením na jejich kvalitu, hodnotu a možnosti jejich uplatnění ve společnosti,
- ochranu a utváření životního prostředí,
- k organizaci, plánování a bezpečnosti práce

U pracovní výchovy můžeme nalézt či vyzdvihnout i významy sekundárních procesů edukace. Těmi lze také pracovat u žáka na zlepšení či udržení motorických funkcí, paměti, koordinace, vnímání, senzomotoriky, vytrvalosti, zátěže, nebo také vhodným vedením naplňovat psychickou, emocionální a sociální stránkou kvalitu života.

Cílem pracovní výchovy je působit na žáka všemi dostupnými vzdělávacími, výchovnými a technickými prostředky tak, aby si z nabízených možností vybíral takové činnosti které ho dokáží zaujmout a v těchto činnostech pod vedením pedagoga záměrně pokračoval a zdokonaloval se v oblasti vědomostní a dovednostní. Prohluboval si manuální zručnost v návaznosti na sociální učení vč. hlubšího smyslového uvědomění (emoce, postoje, sociální role).

Pracovní výchovou se realizují na edukační cíle z hlediska kognitivního a psychického. Celý proces je proto didakticky zaměřen na určitou posloupnost požadovaných a

prováděných schémat. Vymezuje se tedy to, co je očekáváno a má být naplněno definovaným způsobem, kde a za jakých podmínek, jakými prostředky, v jaké posloupnosti, míře a co má být výsledkem činnosti. Výsledky pracovní činnosti je třeba, aby byly srovnatelné, měřitelné, korektní a smysluplné.

4.2 ŽÁK A PEDAGOG

Pojetí výrazů žák a pedagog lze charakterizovat jako dva různé póly, které se vlivem různých sil dokáží přibližovat či oddalovat - polarizují. Tyto síly jsou podmíněny jak osobností pedagoga, jeho výchovného a vzdělávacího působení, tak i osobností žáka, který přijímá vlny od protilehlého pólu, reaguje na ně a zpracovává je.

a) Žák

Pojem a osobu žáka lze charakterizovat jako člověka, který přijímá formou vyučování, teoretické a praktické znalosti, dovednosti a zkušenosti pedagoga. Tím získává určité vědomosti, které si učením a praxí přetváří v dovednosti. Svě vědomosti a dovednosti následně předkládá pedagogovi k ověření jejich validity. U žáka lze vyzorovat jeho dispozice v návaznosti na působení výchovných a vzdělávacích procesů. Ty jsou spojeny a vymezeny do rovin jeho fyzických a psychických vlastností. Žák tak může být vlivem nedostatečnosti či nadbytečnosti v různých aspektech v těchto specifických rovinách nadaný, průměrný, či podprůměrný.

b) Pedagog

Pojem a osobu pedagoga lze charakterizovat protichůdně od žáka, ale i jako jeho synonymum. Pedagog žákovi předává své vědomosti a dovednosti, které u něj následně ověřuje. Avšak i pedagog je stále žákem, neboť cílem jeho profese je i proces učení se věcem novým, prohlubováním znalostí a zdokonalováním se v příslušném oboru.

4.3 DIDAKTIKA

„Didaktické zásady jsou nejvšeobecnější a nejdůležitější požadavky, které v souladu s cíly vyučovacího procesu a j jeho základními zákonitostmi určují jeho charakter. Mají všeobecnou platnost pro všechny stupně škol a druhy vyučování a významně působí na ostatní prostředky a činitele související s tímto procesem (tvorba osnov, učebnic, učebních pomůcek, uspořádání vyučovacích hodin do rozvrhu apod.). Jejich dodržování je nevyhnutelnou podmínkou dosahování vysoké efektivity vyučovacího procesu.“ (Honzíková, Bajtoš, 2004, s.47)

Didaktické principy:

- postoje, které utvářejí základ edukace v konkrétním místě.

Didaktické zásady dle Komenského:

- *„Zásada názornosti – přímá žákova zkušenost.*
- *Zásada systematickosti a soustavnosti – učivo by na sebe mělo navazovat, nejen v jednotlivých předmětech, ale i mezi nimi. Je třeba zajistit soustavný vzdělávací režim.*
- *Zásada aktivity – žáci by měli své poznatky získávat vlastními zkušenostmi, využívat je v praxi.*
- *Zásada trvalosti – je třeba soustavně učivo opakovat.*
- *Zásada přiměřenosti – učitel by měl vycházet z věkových a individuálních schopností dětí.“* (Wikipedie, Jan Amos Komenský, online, cit 2014-03-14)

4.4 PRVKY A TÉMATA VÝUKY

Obsahem edukace pracovní výchovy jsou prvky výuky, které zapadají do zpracovávaných a prováděných témat. Bez prvků výuky nelze tvořit učivo jak po jeho obsahové stránce, tak po jeho stránce proveditelnosti, jelikož by nebylo zřejmé, co žáky učit.

Vyučovací proces se dle Lernerera (1986) skládá z těchto prvků:

- Poznatky (fakta, pojmy, principy, vztahy a zákony)
- Dovednosti a návyky (zkušenosti z realizace již prováděných činností)
- Zkušenosti z tvořivé činnosti (opakované rozvíjení činnosti)

- Emocionálně - citové zkušenosti (podmiňování a stimulování mravního systému a hodnot)

Obsah vyučování musí být důkladně a strukturálně připraven, přičemž musí vymezovat požadavky, které se od vyučování požadují. Tyto hodnoty se analyzují a vymezují do vyučovací jednotky. Ta dle Honzíkovej a Bajtoše (2004) zahrnuje:

- Účel hodiny – cíl a obsah, to co si má žák v určité míře osvojit a získat.
- Náplň hodiny – analýza vědomostí, dovedností a návyků na kterou navazují nové informace a poznatky, apod.
- Strukturu hodiny – konkrétní cíle, metody, formy a prostředky, konkretizace didaktických postupů v závislosti na časové ose.
- Usměrnování průběhu hodiny – způsob řízení edukačního procesu s využitím didaktických zásad a způsobů.
- Rozvoj psychických procesů – zaujetí žáků vytipováním vhodného učiva.

Vymezením toho, co chce pedagog předat žákům si připravuje odpovědi na předem určené otázky:

- Proč vyučovat?
- Co vyučovat?
- Jak žáky motivovat?
- Jakou metodou?
- Jakou formou organizace?
- S jakými a za jakých podmínek?
- Jaká bude struktura?
- Jak zkontrolovat vědomosti žáků?

Nezbytným prvkem výuky je také její plánování, které lze v pracovní výchově dělit na:

- Celoroční plánování – např. celoroční příprava s náměty a motivy podmíněné např. ročním obdobím, svátky, zvyklosti, apod.
- Tématické plánování – učivo na konkrétní období.
- Plán učební jednotky – konkrétní činnosti, konkrétní skupiny nebo žáka

4.5 VYUČOVACÍ METODY

„Vyučovací metodou rozumíme cílevědomý, koordinovaný a záměrný postup, kterým se podle principů pedagogiky a didaktiky realizuje edukační proces orientovaný na dosažení vytyčených cílů.“ (Honzíková, Bajtoš, 2004, s.66)

Vyučovací metody určují, kterou cestou a jakým způsobem bude výuka u daného žáka probíhat. Jakým způsobem jsou pro něj dosažitelné vytyčené cíle, zda si je dokáže touto cestou uvědomovat a zda má předpoklady tyto cíle touto cestou naplňovat.

Vyučovací metody jsou ovlivnitelné několika směry a požadavky, v závislosti na daném plánu a osnovám, které chce pedagog realizovat. Jsou tedy ovlivnitelné a to na zásadních faktorech cíle učiva, obsahu učiva, materiálního vybavení, předpokladů žáků a možnosti pedagoga.

Motivační metody

Metody motivace jsou nejzákladnějším a nejúčinnějším prvek jak získat náklonost žáka k dané činnosti. Bez motivace není možné vzbudit zájem žáka, potažmo jeho touhu, ve které by se cíleně a v závislosti na časové ose zdokonaloval a vzdělával. Je nutné tuto metodu používat a upravovat tak, aby se stávala univerzální a byla použitelná v jakékoli situaci.

Motivační metoda musí být vždy přizpůsobena tomu, co v danou chvíli a následně od žáka očekáváme. Pro její uplatnění je zapotřebí variabilnosti působení na cílený objekt, či objekty.

Druhy a dělení motivací :

- Dlouhodobá
- Krátkodobá
- Pozitivní
- Negativní
- Motivační vyprávění
- Motivační demonstrace
- Problém jako motivace

Všeobecně didaktické metody

- Ilustrační - Předávání informací formou výkladu ilustrace, demonstrace.
- Reprodukční – Řešení stejných úloh samostatně a následně s žáky.
- Problémový výklad – popis vzniku problému a jeho řešení.
- Výzkumná metoda – žáci řeší buď část, nebo celou úlohu formou výzkumu.

Metody konkretizace

- Vysvětlování
- Vyprávění
- Popis
- Instruktaž
- Rozhovor
- Diskuze
- Demonstrační metody
- Pozorování
- Praktické metody
- Didaktické hry
- Metoda práce s literaturou
- Problémové metody
- Metoda Brainstorming

Metody fixační

- Opakování
  - Ústní
  - Písemné
  - Praktické
- Cvičení

Diagnostické metody

- Funkce hodnocení
- Metody pedagogické kontroly
- Kritéria hodnocení

4.6 PRACOVNÍ VÝCHOVA U OSOB S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM

Pracovní výchova je nejefektivnějším prvkem zaměstnávání pro osoby se zdravotním postižením mentálním. Její triviálnost a praktičnost, která je spjatá s běžnými denními činnostmi, které lidstvo přirozeně vykonává. Působí jako významný edukační prvek, který je chronologicky uspořádán a prováděn. Působí také jako spojnice, na kterou se lze snadno upnout a následovat ji.

Pracovní výchova se v mnoha ohledech pro tyto jedince prolíná s ERGOTERAPIÍ, která je vymezena a popsána v kapitole 3.

5 DOMOV ZVÍKOVECKÁ KYTIČKA

5.1 ZÁKLADNÍ POPIS

Domov Zvíkovecká kytička poskytovatel sociálních služeb pobytových pro osoby se zdravotním postižením – mentálním, je příspěvková organizace a nachází se v městysi Zvíkovec v okrese Rokycany v Plzeňském kraji.

Zřizovatelem příspěvkové organizace Domova „ZK“ (Zvíkovecká kytička) je hlavní město Praha.

Městys Zvíkovec se rozprostírá na rozhraní Plzeňského a Středočeského kraje, okresů Rokycany, Rakovník a Plzeň sever, na okraji chráněné krajinné oblasti Křivoklátsko, nad údolím malebné řeky Berounky.

Domov Zvíkovecká kytička – zařízení sociálních služeb, je poskytovatelem sociálních služeb – pobytových, dle zákona č.108/2006 Sb., poskytující sociální služby pobytové s nepřetržitým celoročním provozem.

V rámci poskytované sociální služby pobytové poskytuje Domov „ZK“ služby ubytovací, služby stravovací a úkony péče klientům se zdravotním postižením - mentálním.

Domov „ZK“ má registrované sociální služby pobytové dle §48, zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách (SS) u Krajského úřadu Plzeňského kraje.

Cílovou skupinou, pro kterou je sociální služba pobytová poskytována, tvoří děti od 3 let věku a mladiství, rovněž dospělí, kteří byli přijati do péče jako děti či mladiství.

Kapacita Domova Zvíkovecká kytička je 64 klientů.

Posláním Domova „ZK“ je nahradit svým klientům rodinné domácí prostředí, jak malým dětem, dospívajícím, tak i dospělým. Nezbytnou mírou podpory a dopomoci pomáhat při začleňování do společnosti ostatních lidí. Zásadní prioritou Domova Zvíkovecká kytička je snaha, aby klienti žili „běžný život“, tak jak jej žije běžná populace – Kulturně, sportovně, společensky, pracovně, pospolitě ve svém společenství.

Domov Zvíkovecká kytička má k dispozici tři oddělení, které jsou rozmístěny v městysi Zvíkovec.

5.2 PRACOVNÍCI POSKYTUJÍCÍ SOCIÁLNÍ SLUŽBY

Personální zajištění SS pobytové v Domově „ZK“

Ředitel > statutární zástupce příspěvkové organizace

Zástupce ředitele > zástupce statutárního orgánu

Přímá péče o klienty Domova „ZK“

- a) Přímou péčí o klienty Domova ZK zajišťují v rovině základní profese:
Pracovník v sociálních službách (vychovatelka)
- b) Přímou péčí o klienty Domova ZK v rovině odborné profese:
Pracovník v sociálních službách (terapeut)
Sociální pracovník
Všeobecná sestra v sociálních službách

Nepřímá péče o klienty Domova „ZK“

Administrativa

Stravovací služby

Prádelenský provoz

Údržba a technický provoz

5.3 POPIS POSKYTOVANÉ SOCIÁLNÍ SLUŽBY

Domov Zvíkovecká kytička poskytuje svým klientům sociální službu pobytovou. Ta zahrnuje následující služby:

Ubytovací služby

Ubytovací služby jsou v Domově Zvíkovecká kytička zajišťovány ve třech odděleních různě umístěných v městysi Zvíkovec. Tyto objekty/oddělení splňují stanovená kritéria dle platných norem technických, hygienických a prostorových parametrů pro daný počet klientů. Ubytování je poskytováno převážně v jednolůžkových a dvoulůžkových pokojích s vlastním sociálním zařízením.

Kromě pokojů pro klienty jsou součástí těchto oddělení také společné prostory, které klientům zajišťují potřeby společných zájmů a aktivit. Každé oddělení má i své venkovní prostory, které slouží k dalším pohybovým a pracovním aktivitám v rámci sportovní,

terapeutické a společenské činnosti. Objekty jsou zabezpečeny proti vniknutí cizích osob v zájmu ochrany a bezpečnosti klientů i personálu.

- Oddělení Domeček

Budova z roku 1994 je nejstarším oddělením a je situována v rodinné zástavbě městyse Zvíkovec. Její kapacita je pro 16 klientů, převážně s lehkým a středním stupněm mentální retardace, klasifikace F70 a F71. Klienti jsou s funkční mobilitou a zájmem o běžnou denní činnost.

- Oddělení Baráček

Objekt byl vystavěn v roce 1996. Nalézá se v centru obce, na pokraji náměstí. Jedná se o podsklepenou třípodlažní budovu se specifikací ubytovacích a stravovacích služeb. „Baráček“ je celý v proluce mezi dalšími obytnými domy a přístup do něho je možný prostřednictvím průjezdu s navazujícím malým nádvořím a odpočinkovou zónou. Ubytovací kapacita tohoto oddělení je 22 klientů. V objektu jsou umístěni klienti s těžkým a hlubokým stupněm mentální retardace, klasifikace F72-F73. S tímto stupněm mentální retardace souvisí i fyzické postižení, což znamená snížený stupeň mobility.

- Oddělení Chaloupka

Dvoupodlažní budova obdelníkového tvaru. Byla uvedena do provozu roku 2002. Je situována na okraji městyse Zvíkovec s pohledem do údolí řeky Berounky. K objektu náleží rozlehlý pozemek s venkovními bazény, ovocným sadem, skleníky, záhony a uměle vytvořeným kopcem. Kapacita oddělení Chaloupka je 26 lůžek a klienti jsou ubytováni v jednolůžkových a dvoulůžkových pokojích. Klienti, kteří bydlí v oddělení Chaloupka jsou převážně se středním a těžkým stupněm mentální retardace, klasifikace F71 a F72. Klienti jsou s funkční mobilitou a zájmem o běžnou denní činnost.

Stravovací služby

Domov Zvíkovecká kytička zajišťuje celodenní stravovací služby pro klienty, závodní stravování pro zaměstnance a tzv. “prodej stravy přes ulici“ pro veřejnost v centrální kuchyni oddělení Baráček. Kuchyně je vybavena potřebným zařízením a příslušenstvím splňujícím stanovené hygienické normy a požadavky (HACCP). Denní příprava stravy vychází ze schváleného jídelního lístku se zřetelem na dietetické a nutriční požadavky i formu podávané stravy, tak aby byla zajištěna její pestrost.

Stravovací služby zajišťuje pracovní tým pod vedením vedoucí kuchařky a referenta stravování.

Úkony péče

Úkony péče, které jsou klientům Domova „ZK“ poskytovány, dělíme do dvou rovin. Do roviny Základní péče a do roviny Odborné péče. Prováděné úkony péče jsou plánované a vychází z tematického plánu, individuálního plánu, sociálně terapeutického plánu, vzdělávacího plánu, ošetrovatelského plánu a dalších vnitřních předpisů Domova Zvíkovecká kytička. Úkony péče jsou realizovány pro jednotlivé klienty příslušnými pracovníky Domova „ZK“ a jsou evidovány v měsíčních výkazech (Evidence poskytovaných úkonů péče) a ročním výkazu pro Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV).

Základní péče

Základní péče poskytovaná klientům Domova „ZK“ sestává z několika okruhů:

- Sebeobsluha
- Hygiena
- Stolování
- Společenské návyky a komunikace
- Péče o domácnost

Cílem základní péče o klienty Domova „ZK“ je navozování, vytváření, rozvíjení, prohlubování a upevňování potřebných dovedností a návyků, které souvisí s běžným životem. Velmi důležitým prvkem při poskytování úkonů péče je přiměřená míra podpory a dopomoci, aby byla rozvíjena samostatnost a soběstačnost klienta. Pracovní tým, který realizuje základní péči o klienty, tvoří pracovníci v sociálních službách. S personálem této roviny – základní péče, tráví klienti nejvíce svého času. Pracovníci v sociálních službách jsou jim k dispozici 24 hodin denně a jejich působení vč. individuální interakce s klientem má veliký vliv na celkovou atmosféru v oddělení, pohodu a aktivitu klientů.

Odborná péče

Odborná péče poskytovaná klientům Domova „ZK“ sestává z několika okruhů:

- a) Zdravotní péče
- b) Vzdělávání
- c) Zaměstnávání
- d) Sociální poradenství

Cílem odborné péče je pomáhat klientům žít jejich běžný život a funkčně zprostředkovávat takovou vzdělávací a pracovní nabídku, při které se mohou seberealizovat.

a) Zdravotní péče

Zdravotní péče je poskytována klientům Domova „ZK“ dle §36, zákona 108/2006 Sb., o SS. Zprostředkovávána je ambulantní a pobytovou formou ve zdravotnickém zařízení. Formou ošetrovatelskou a rehabilitační je zajišťována prostřednictvím vlastních všeobecných sester v sociálních službách.

Lékařská péče o klienty Domova „ZK“ je zajišťována prostřednictvím praktických a odborných lékařů (stomatolog, neurolog, psychiatr) přímo v Domově Zvíkovecká kytička, či prostřednictvím odborných lékařů ve zdravotnickém zařízení.

Pohybovou aktivizaci klientů a rehabilitační péči poskytují především všeobecné sestry v sociálních službách a terapeuti (pracovník v sociálních službách), včetně programového zařazení a evidence.

b) Vzdělávání

Vzdělávání klientů Domova „ZK“ se odvíjí ze zákonné povinnosti (školový zákon), která se týká dětí a mladistvých klientů, kteří získávají základy vzdělání.

Celoživotní vzdělávání ostatních klientů „školou nepovinných“ probíhá programově a obsahuje trivium, práci na PC, prvouku – všeobecný přehled a aktuální informace.

c) Zaměstnávání

Viz. Kapitola 5.4

d) Sociální poradenství

Poskytování základní sociální poradenství je povinnost dle §35, písm. g) zákona č.108/2006 Sb. o SS. Sociální poradenství je určeno klientům Domova Zvíkovecká kytička, jejich zákonným zástupcům a zájemcům o poskytovanou sociální službu. Sociální poradenství, které nezahrnuje pouze Domov „ZK“ je možné klientovi, zákonnému zástupci a zájemci o sociální službu zprostředkovat – kontakt a informace.

5.4 PODMÍNKY PRO PRACOVNÍ VÝCHOVU

Podmínkami pro pracovní výchovu se rozumí, takové podmínky, které jsou pro tuto výchovu nezbytné a které svojí existencí, svým způsobem a svým použitím charakterizují její uplatňování.

Pracovní výchova v Domově Zvíkovecká kytička je uskutečňována na bázi zájmu klienta, ale také i v závislosti na jeho zdravotních a osobních předpokladech. Vychází především z níže uvedených souvislostí.

- Základních lidských potřeb (být, poznávat, činit, realizovat se).
- Základních práv a svobod, daných ústavou ČR.
- Organizačních a metodických pravidel Domova „ZK“.

Výchozí hodnotou Domova „ZK“ je, aby klienti byli zapojováni do běžných denních aktivit a činností formou, která se nejvíce přibližuje všednímu životu ostatních lidí – proces integrace a socializace. Klienti se každý pracovní den zúčastní pracovních činností tak, jako běžní lidé, kde jim jsou na základě jejich zájmu nabízeny různé pracovní činnosti. Určení pracoviště klienta vychází z programového zařazení, které vyváženě nabízí různé druhy pracovních činností.

Klienti se zapojují do pracovní činnosti v rámci nabízeného zaměstnávání tak, aby bylo dosaženo vyváženosti různých druhů pracovních aktivit a různých míst (výtvarná dílna, textilní dílna, zahrada, domácnost, apod.)

Výběr a náplň pracovních činností je realizována obdobně jako v systému školském, tzn. řídí se a podléhá **Ročnímu tématickému plánu Domova „ZK“**. Ten je výchozí metodickou pomůckou pro všechny pracovní činnosti a zaměstnávání klientů v Domově „ZK“. Obsahuje výčet témat pro celý rok, roční období a jednotlivé měsíce, kterými lze ovlivnit, uspořádat a motivovat zájem klientů o pracovní aktivitu.

- Na základě Ročního tématického plánu je zpracováván **Individuální sociálně terapeutický plán**, který již obsahuje konkrétní činnosti prováděné na konkrétním pracovišti jenž zahrnuje jejich posloupnost v různě specifikovaných závislostech a metody, kterými lze ovlivňovat edukaci klientů.

Pracovní výchova je aplikována v Domově „ZK“ na několika terapeutických prostředích:

- **Textilní dílna**
Zaměstnávání klientů a edukace s ním spojená probíhá formou skupinovou (10 -15 klientů) po dobu 2-4 hodin denně s individuálním akcentem na míru podpory dopomoci jednotlivému klientovi. Klienti realizují svoji pracovní činnost převážně s textilními a přírodními materiály, kterými jsou látky, příze, vlny, kamínky, listy stromů, apod. Aplikací různých textilních technik a pracovních způsobů se obohacují a rozvíjejí jejich znalosti, pracovní dovednosti a potažmo pracovní návyky. Běžně využívané techniky jsou např. stříhání a vystřihování, navlékání korálků a dalších prvků, párání a motání příze, šití a vyšívání, háčkování a pletení, nažehlování apod.
- **Výtvarná dílna**
Zaměstnávání klientů a edukace s ním spojená probíhá formou skupinovou (10 -15 klientů) po dobu 2-4 hodin denně s individuálním akcentem na míru podpory dopomoci jednotlivému klientovi. K pracovním činnostem jsou využívány výtvarné techniky, např. kreslení a malování, práce s modelovací hmotou, papírem, kartony, keramickou hlínou, proutím apod. Obdobně jako u dílny textilní jsou pracovní činnosti zaměřeny na obohacení a rozvíjení jejich znalosti, pracovní dovednosti a potažmo pracovní návyky.

Výrobky vytvořené klienty v terapeutických dílnách jsou každoročně prezentovány na výstavách pořádaných Domovem „ZK“. Tento vysoce prezentační prvek je také výraznou motivační a stimulační motivací pro klienty při jejich zaměstnávání.

- **ADL (activities of daily living) běžné denní činnosti – péče o domácnost**
Nedílnou součástí zaměstnávání klientů je pozornost zaměřená na provádění aktivit spjatých s běžnou denní činností, která se týká péče o domácnost. Jedná se především o pracovní činnosti spojené s přípravou stravy, s údržbou osobního

prádla a s úklidovými pracemi vlastních obytných prostor. Program pracovních činností v péči o domácnost je stanovený diferencovaně, vyváženě s akcentem na individuální dispozice jednotlivých klientů. Zařazením klientů do těchto pracovních činností má vysoký potenciál pro klienty, protože dobře vnímají jeho účelnost.

- Zahrada a sad

Zaměstnávání klientů řeší také pěstitelské práce. Podmínky pro pěstitelské práce (skleníky, volné záhony, sad, okrasná zahrada, pokojové květiny, apod.) a vlastní pěstitelská činnost iniciují zájem klientů. Pěstitelské práce jsou chronologicky řešeny dle obecně platných agrolhůt a pracovních činností s nimi spojených vč. plánování a hodnocení.

Viz. Kapitola 8.

6 METODOLOGIE VÝZKUMU

6.1 CÍL VÝZKUMU

Výzkum si klade za cíl, potvrdit či vyvrátit hypotézy, zda edukace osob s mentálním postižením ovlivňuje výsledek jejich činnosti při procesu zaměstnávání.

Vyhodnotit/určit, zda tyto osoby následkem speciálně pedagogického působení prokazují závislost na stupni (míře) mentálního postižení a jakým způsobem se tato závislost projevuje. Zda vznikají při tomto procesu jednotlivé formulovatelné odchylky, které by hypotézy vyvraceli či potvrzovali.

6.2 TYP VÝZKUMU

Kvalitativní výzkum

- „Charakteristika

Kvalitativní výzkum se snaží interpretovat pohledy subjektů na zkoumaný předmět tím, že výzkumník přejímá jejich perspektivu. Využívá se podrobný popis každodenních situací. Jde o porozumění akcím a významům v jejich sociálním kontextu. Při kvalitativním výzkumu se neredukuje počet proměnných ani vztahy mezi nimi, o jejich redukci rozhodují samy zkoumané subjekty. Jsou upřednostňovány otevřené a nestruturované výzkumné plány, analýza vychází z velkého množství informací o malém počtu jedinců. Převažuje zájem o reálné celky, interakce mezi aktéry a individuální osudy. Úkolem kvalitativního výzkumu je vytvoření holistického obrazu zkoumaného předmětu, zachycení toho, jak účastníci procesů situace interpretují a zachycení interpretací těchto interpretací.

- *Předpoklady kvalitativního výzkumu*

Ontologické předpoklady znamenají zodpovědět otázku jaká je povaha a forma reality. Kvalitativní výzkumníci považují za rozhodující tu realitu, která je konstruována zkoumanými jedinci. Z toho vyplývá, že existuje v jedné situaci mnoho realit (reality výzkumníka, zkoumaných osob, čtenářů, kteří studii interpretují).

Epistemologické předpoklady definují vztah mezi výzkumníkem a tím co se poznává. V kvalitativním výzkumu jsou výzkumníci a sledované osoby ve vzájemné interakci. Interakce má podobu delšího pobytu ve sledované skupině nebo jde přímo spolupráci. Výzkumník se snaží zmenšit odstup od lidí na nejnižší možnou míru.

Axiologické předpoklady se týkají hodnotového systému. V kvalitativním výzkumu výzkumník aktivně informuje o svých hodnotách a hodnotách dalších účastníků výzkumu a z toho vyplývající systematické ovlivnění pozorování.

Rétorické předpoklady. Jazyk výzkumu je neformální, osobní a je často založen na definicích vytvořených během studie.

Metodologické předpoklady jsou odvozovány z předešlých aspektů. V kvalitativní metodologii převládá induktivní a abduktivní logika. Kategoriální systémy a teorie jsou vytvářeny na základě získaných dat, to zajišťuje, že vzniklé teorie jsou úzce kontextově spojené se zkoumaným jevem. Existuje průběžná interakce mezi výzkumnou otázkou, daty a použitými metodami.“ (Wikipedie, kvalitativní výzkum, online, cit 2014-03-13)

Hendl (2005, s.50) cituje metodologa Creswella „Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založen na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“

Evaluační výzkum

Evaluce (vyhodnocení). „Předmětem jsou sociální intervence, tedy opatření k odstranění nebo zmírnění sociálních problémů. Evaluační výzkum hodnotí více aspektů intervencí a programů. Je zaměřen spíše na praktické aspekty (implementace, užitečnost) než na teoretické stránky.“ (Hendl, 2005, s.289)

6.3 FORMULACE HYPOTÉZ

H1: Zaměstnáváním, vzděláváním a výchovou jedinců s mentálním postižením lze dosáhnout cílenou a smysluplnou intervencí jejich rozvoje v určitých oblastech, který je závislý na stupni (míře) mentálního postižení a časové ose.

H2: Čím je stupeň (míra) mentálního postižení vyšší, tím potenciál edukace daného jedince klesá, snižuje se znalost a zájem o nabízené činnosti v rámci zaměstnávání a klesá tím i efektivita práce.

6.4 METODY VÝZKUMU

Sběr dat je prováděn několika metodami vzhledem k rozmanitosti zkoumaných vzorků. Ty lze rozdělit do několika rovin a výzkumných způsobů.

- **Zúčastněné pozorování:** (hodnocení z pozice výzkumníka) Skryté pozorování výzkumného vzorku v přirozené situaci. Popisování jeho chování dle souboru sledovaných kritérií. Touto metodou lze pozorovat jednotlivce ve skupině či při individuální činnosti.
- **Rozhovor:** metoda která je použita k získání doplňujících dat, či upřesnění dat metody pozorování. Data (informace) jsou získávána od respondentů schopných verbální komunikace.

6.5 ZKOUMANÝ VZOREK

Do výzkumného vzorku respondentů byli zařazeni klienti/osoby se zdravotním postižením mentálním ze zařízení poskytujícího sociální službu pobytovou, Domov Zvíkovecká kytička, Zvíkovec 99.

Pro účel tohoto výzkumu bylo vybráno 8 klientů (dívek a žen), ve věku od 25 do 53 let, rozdělených do čtyř skupin, které jsou v rámci Domova „ZK“ zaměstnávány, vzdělávány a vychovávány z celkového počtu 15 klientů.

Zaměstnávání klientů je diferencováno podle stupně (míry) jejich mentálního postižení. Jednotlivé skupiny sestávají ze dvou klientů – dvou vzorků.

Skupina F73

Klienti s klasifikací mentálního postižení F73 - Hluboké mentální postižení

Vzorek 1. (Marie 1)

- Mentální věk: 2 roky 5měsíců
- Chronologický věk: 32 let
- Dílčí výkony velmi nevyrovnané – v rozmezí 2-4 let, pouze expresivní složka řeči nedosahuje ani věku 2 let / izolovaná slova obtížně srozumitelná, slovní zásoba na úrovni 18 – 20 měsíců, netvoří ani jednoduché věty. Porozumění řeči na úrovni 2 let. Napodobí čáry a kruhový tvar, kresba postavy ani na úrovni hlavonožce. Kreslí pravou horní končetinou s nekorektním držením tužky. Klientka je pozitivně emočně laděna, ochotně spolupracuje v rámci svých možností.

Vzorek 2. (Ivana)

- Mentální věk: 3 roky Chronologický věk: 50 let
- Dílčí výkony v rozmezí 2-4 let, pouze expresivní složka řeči nedosahuje ani věku 2 let. Slovní zásoba odpovídá 2 rokům, ale klientka netvoří věty, ani jednoduché. Porozumění řeči na úrovni 3 let. Jemná motorika odpovídá 3 rokům. Grafomotorika odpovídá 3 rokům, kresba postavy pouze na úrovni hlavonožce. Kresb a je pravoruká s korektním držením tužky. Její výkon je negativně ovlivňován výraznou frustrací, pozorností a vázaností na vedlejší podněty.

Skupina F72

Klienti s klasifikací mentálního postižení F72 - Těžké mentální postižení

Vzorek 3. (Šárka 1)

- Mentální věk: 3 roky 6 měsíců
- Chronologický věk: 41 let
- Expresivní řeč nerozvinuta, během vyšetření vyslovuje několik slabik, pasivní slovní zásoba však na úrovni 4 let. Porozumění řeči odpovídá 3,5 roku. Jemná moritorika na úrovni 3,5 roku. Grafomotorika na úrovni 3,5 roku. Kresba postavy - překonání hlavonožce. Klientka je klidná, má mírné sociální zábrany, přičemž po adaptaci spolupracuje na své úrovni.

Vzorek 4. (Lucie)

- Mentální věk: 2 roky 2 měsíce
- Chronologický věk: 25 let
- Vysoký psychomotorický neklid a fluktuace pozornosti. Kontakt krátkodobý, v chování patrné známky agresivity. Velký pokrok je patrný především z oblasti rozvoje jemné motoriky (grafomotoriky), myšlení a řeči. Kresba postavy na úrovni hlavonožce. Při činnostech spolupracuje.

Skupina C

Klienti s klasifikací mentálního postižení F71 - Střední mentální postižení

Vzorek 5. (Bohumila)

- Mentální věk: 5 – 10 let
- Chronologický věk: 33 let
- Převaha slovně logického myšlení nad názorovým. Porozumění neverbálním sociálním situacím na úrovni 5 let. Schopnost koncentrace pozornosti a krátkodobé paměti na úrovni 6 let. Řeč plní komunikační funkci, žádné artikulační problémy. Díky dobré expresivní řeči budí klientka dojem vyšší mentální úrovně. Čtenářské dovednosti na úrovni 3. třídy základní školy, reprodukce textu útržkovitá. Psaní úhledné, dobře čitelné. Početní dovednosti pouze v oboru do 5. Spolupracuje a je motivována k dobrému výkonu.

Vzorek 6. (Šárka 2)

- Mentální věk: 5 – 7 let
- Chronologický věk: 32 let
- Výrazně převahuje logické (6-7 let) myšlení nad názorovým (5-6 let). Bohatý spontánní verbální projev v mnohaslovných větách. Schopnost koncentrace pozornosti odpovídá 6 rokům. Pozornost je však často odkláněna. V kresbě postavy výrazné organické markanty. Hyperlixie – čtení zcela automatizované, plynulé a rychlé. Odpovídá konci 6 třídy ZŠ. Porozumění textu je však minimální. Písmo motoricky zvládnuté, dobře čitelné. Početní dovednosti pouze v oboru do 5.

Skupina D

Klienti s klasifikací mentálního postižení F70 - Mírné mentální postižení

Vzorek 7. (Marie 2)

- Mentální věk: 5 – 11 let
- Chronologický věk: 53 let
- Verbální i názorová složka myšlení jsou velmi vyrovnané. Mírná převaha názorového myšlení. Dílčí výkony na úrovni 6-11 let. Schopnost koncentrace pozornosti a krátkodobé mechanické paměti odpovídá 5 rokům. Porozumění mezilidským situacím na úrovni 9 let, porozumění neverbální sociální situaci však na úrovni 6 let. Čtenářské dovednosti odpovídají začátku 3 třídy ŽS, reprodukce textu je však útržkovitá, bez jasných souvislostí. Psaní motoricky zvládnuté na úrovni 10 let věku. Kresba postavy obsahově odpovídá 10-11 letům. Klidný soustředěný výkon i v psychické zátěži, nižší sebehodnocení.

Vzorek 8. (Alena)

- Mentální věk: 5 – 10 let
- Chronologický věk: 40 let

Slovně logické myšlení a názorové jsou vyrovnané. Dílčí výkony na úrovni 6-10 let. Schopnost koncentrace pozornosti a krátkodobé mechanické paměti na úrovni 5 let věku. Porozumění sociálním situacím při verbálním kontaktu na úrovni 8 let, při neverbální komunikaci na úrovni 6 let. Dobré komunikační schopnosti, řeč plynulá, dobře srozumitelná. Čtenářské dovednosti odpovídají 3 třídě ZŠ, početní dovednosti v oboru do 5. Vizuomotorická koordinace odpovídá 10 rokům. V kresbě postavy organické markanty. Při psychické zátěži zvýšená unavitelnost. Ochotně spolupracuje, motivována k výkonu.

Výběr je realizován tak, aby byly zkoumané vzorky jednotlivých skupin co nejpodobnější, ale i tak, aby byl viděn zřetelný rozdíl jedné skupiny od druhé.

6.6 PLÁN VÝZKUMU

Výzkum je založen na hypotézách a je realizován získáváním informací výzkumníkem:

- Teoretické informace – vstupní znalosti získané v průběhu let 2010 - 2013 let z oblasti speciální pedagogiky při vysokoškolském studiu.
- Praktické informace - vstupní znalosti a dovednosti získané v oblasti edukace mentálně postižených osob, vlastním působením v zařízení sociálních služeb pobytových Domova Zvíkovecká kytička, od roku 2009 až doposud.

Výzkumník se opírá se o získané teoretické i praktické informace a aplikoval speciálně pedagogické metody a formy vedoucí k edukaci klientů Domova „ZK“, při jejich zaměstnávání pěstitelskými činnostmi.

Výzkumník průběžně sbíral, zapisoval, analyzoval a vyhodnocoval informace (data), které budou podkladem tohoto výzkumu. Výstupy ze své speciálně pedagogické činnosti pak porovnal v časové ose a v závislosti na míře mentálního postižení klienta, přičemž získaná data uspořádal tak, aby bylo zřejmé, že dostal svému záměru, hypotézám či vysvětlení odchylek.

Zakotvená teorie

„Cílem výzkumu, který vychází ze strategie zakotvené teorie, je návrh teorie pro fenomény v určité situaci, na niž je zaměřena pozornost výzkumníka. Vznikající teorie je zakotvená v datech, získaných během studie. Pozornost se věnuje zvláště jednání a interakcím sledovaných jedinců a procesům v daném prostředí.“ (Hendl, 2005, s.125)

7 POPIS MÍSTA REALIZACE

Výzkum probíhal a byl uskutečňován v zařízení sociálních služeb pobytových v Domově Zvíkovecká kytička. Obecné informace o tomto zařízení jsou popsány v kapitole č.5. Výzkum byl směřován do oblasti zaměstnávání klientů Domova „ZK“ a přímo zaměřen na edukaci a činnosti klientů při pěstitelských pracích.

Zaměstnávání a edukace klientů probíhala především v oddělení „Chaloupka“, kde mají klienti k dispozici velkou okrasnou i pěstební zahradu, pro realizování těchto činností.

Obrázek: 2

Oddělení Chaloupka – skleníky a pole

Pro pracovní činnost – pěstitelství měli k dispozici:

- Velký skleník (15 x 5 m) pro pěstování rajčat a okurek.
- Malý skleník (7 x 5 m) pro pěstování paprik.

- Fóliovník (15 x 4 m) pro pěstování rané a rychlené zeleniny (saláty, ředkvičky).
- Pěstírna (4 x 3 m) pro pěstování sazenic ze semen, případné květiny a jednotlivou zeleninu. Tento skleník je při nízkých venkovních teplotách vytápěn a slouží i jako malá učebna, kde jsou uloženy metodické materiály k edukaci klientů (termíny setí, výsadby a sklizně, obrázky pěstovaných plodin, metodické materiály, apod.)
- Pole o rozloze (20 x 20 m) upravené do záhonů pro pěstování mrkve, fazolí, hrachu, kedluben, cuket, celeru, pažitky, petržele a jiné venkovní zeleniny v závislosti na ročním období.
- Jednotlivé rozložení objektů je patrné z PŘÍLOHY CH, str. IX
- Boxy pro kompostování 4x (2 x 2 m), přičemž slouží také k pěstování dýní.
- Sklad pro uskladnění nářadí, pomůcek a semen.
- Sklep pro uskladnění výpěstků.
- Ovocný sad, který čítá 42 stromů jabloní, 10 stromů hrušní, 20 stromů švestek, 3 stromy višňi, 24 keřů angreštu a 20 keřů rybízu. viz. PŘÍLOHA I, str. X

8 REALIZACE VÝZKUMU

Výzkum byl založen na běžné činnosti terapeuta (výzkumníka) dle jeho profese a popisu práce při pracovní činnosti s klienty (respondenty) Domova Zvíkovecká kytička zaměstnávání formou pěstitelských prací.

Výzkumník na základě svých teoretických znalostí a praktických dovedností cíleně zaměstnával respondenty pěstitelskými pracemi řízenými časovým plánem, klimatickými podmínkami, pěstebními postupy s ohledem na individualitu klientů.

Jednalo se o tyto pracovní pěstitelské činnosti:

- Výsev semen
  - Příprava prostředí (interiér)
  - Příprava prostředí (exteriér)
  - Manipulace se semeny
  - Uložení semen do zeminy
- Pikýrování vyklíčených rostlin
  - Příprava prostředí
  - Proces pikýrování
  - Zásady organizace a identifikace rostlin
- Výsadba sazenic
  - Příprava prostředí
  - Manipulace se sazenicí
  - Zásady organizace a identifikace rostlin
- Sklizeň plodů, pletí
  - Sklizeň
  - Pletí
- Zalévání rostlin a větrání skleníků
  - Zalévání
  - Větrání
- Manipulace s nástroji a materiálem
  - Používání nástrojů a pomůcek
  - Manipulace s materiálem
  - Zájem o činnosti
- Škúdcí, oblékání, hygiena, dispozice

- Škúdcí
- Pracovní oděvy, pomůcky a hygiena
- Osobní dispozice

Z pěstitelské pracovní činnosti výzkumník zařadil do jednotlivých sekci výše uvedené pěstební činnosti a jako výchozí hodnotu si připravil informace o respondentech, s hodnocením jejich pracovní dispozice.

Výzkumník sbíral prvotní informace, které použil při vytváření hodnotících tabulek. Analyticko-syntetickým způsobem stanovil okruhy jednotlivých pěstebních činností a přizpůsobil je jednotlivým respondentům tak, aby pro ně byly pochopitelné a realizovatelné.

Na základě provedené analýzy tohoto hodnocení diagnostikuje a dle potřeby adaptuje činnosti takovým způsobem, aby byli snáze pochopeny, vykonávány, aplikovány.

Výzkumník motivačním způsobem vzbuzoval zájem jednotlivých respondentů, snažil se jej udržet a rozvinout a zároveň jej využil pro intenzivnější pracovní zapojení respondentů a potažmo k vytváření žádoucích pracovních návyků a dovedností. Stanovením přiměřeného cíle pracovní činnosti každému respondentovi pomáhal při jeho seberealizaci, protože od úspěšné či neúspěšné seberealizace klienta se odvíjí míra jeho zájmu o nabídnutou pracovní činnost.

Zaměstnávání a edukace při pěstitelských pracích probíhala formou skupinových činností. Skupina čítala 3 – 5 klientů po dobu 1 – 3 pracovní hodiny v závislosti na prováděných činnostech, dispozic klientů, potřebě individuálnějšího přístupu, apod...

Respondenti vykonávali specifické pracovní činnosti v rámci zaměstnávání při pracovní výchově zaměřené na pěstitelské práce. Výzkumník je vedl cílenými metodami a postupy, přičemž jim poskytoval názorný vzor a metodickou dopomoc.

Analýza pěstitelské pracovní činnosti byla prováděna s ohledem na individuální požadavky respondentů, na jejich psychický a zdravotní stav. Zaměřila se především na výsledky klientova působení při těchto pěstitelských pracovních činnostech. Analýzou výsledků pěstitelské pracovní činnosti klienta byl získán přehled o možnostech jeho uplatňování v pěstitelství a o realizačním vývoji jeho fyzického a psychického stavu.

Získaný přehled byl využit po stránce pedagogické s cílem minimalizovat negativní výsledky a posílit výsledky pozitivní tak, aby docházelo k vyváženosti výsledků.

Požadavky byly aktualizovány v úpravě stanovených cílů uvedených v sociálně terapeutickém plánu daného respondenta.

„Trend využívání terapeutických intervencí v oblastech zájmu speciální pedagogiky není některak nový. Byl v podstatě dílčím způsobem uplatňován od počátku snah o cílenou institucionálně zajištěnou edukaci osob nacházejících se mimo aktuálně přijímanou normu (například u Filipa Pinela je patrná tendence vážně počítat s uzdravujícím vlivem práce na zahradě...“ (Müller, 2007, s.14)

8.1 UKÁZKY Z REALIZACE VÝZKUMU

Názornými příklady jsou uvedeny některé intervence při zaměstnávání a edukaci respondentů.

- **Činnost – Výsev semen - Uložení semen do zeminy**
  - Březen 2012 - Respondentce Šárce 1 byl zadán konkrétní vstupní úkol. Rozmístění semen do misky tak, aby semena byla co nejvíce rozprostřena po celé ploše misky. Výstup činnosti respondentky je patrný na OBRÁZKU č.3 a byl vyhodnocen známkou 3 (nezvládá). Šárce 1 poskytl výzkumník metodickou informací a názornou ukázkou postup při této činnosti, kterým lze eliminovat nedostatečný vývoj jemné motoriky - nestatečnost citu při manipulaci s pytlíkem semen.
  - Duben 2012 – Respondentce Šárce 1 byl zadán stejný kontrolní úkol, přičemž výzkumník upravil připravenou misku pro výsev takovým způsobem, aby bylo zřejmé umístění a rozložení semen. Výstup činnosti respondentky je patrný z OBRÁZKU č.4 a byl vyhodnocen známkou 2 (zvládá s dopomocí).

Obrázek 3:

Obrázek 4:

- Březen 2013 - Respondentce Šárce 1 byl zadán opět stejný kontrolní úkol, přičemž výzkumník ponechal celou činnost na respondentce. Výstup činnosti respondentky byl obdobný jako v prvotním úkolu, tzn. semena byla soustředěna do jednoho místa. Ohodnoceno známkou 3 (nezvládá). Výzkumník opět poskytl metodickou informaci a praktickou ukázkou. Při dalším pokusu a po znázornění umístění jednotlivých semen, respondentka tuto činnost zvládla.
- Duben 2013 – Opakovaná situace z měsíce března roku 2013. Výsledky činnosti klientky jsou totožné jako z předchozího měsíce. Ohodnoceno známkou 2 (zvládá s dopomocí).
- Závěr: Respondentka byla vstupním úkolem diagnostikována a ohodnocena, přičemž byla použity metody názornosti a praktické ukázky. Formou testování byl tento proces několikrát opakován, aby bylo zjištěno, zda si respondentka dokáže zafixovat předávané vědomosti a aplikovat je v dovednosti. Závěrečným vyhodnocením bylo stanoveno, že respondentka tuto činnost zvládá pouze s názornou a faktickou dopomocí.
- Použití pro praxi - Tento závěr použil výzkumník jako podklad k sociálně terapeutickému plánu klienta (respondenta) a stanovil mu krátkodobý cíl, tzn. nadále pokračovat v procvičování této konkrétní činnosti a zkusit jiné způsoby a alternativy názornosti či proveditelnosti. Např. rozfázování činnosti na menší sekce a provádět pouze nácviky samostatného označování a přípravy míst pro uložení semen v zemině.

- **Činnost – Manipulace se semeny – Použití metod k počítání**

- Březen 2012 - Respondentce Bohumile byl zadán konkrétní vstupní úkol. Počítání semen v pytlíku. Respondentka vysypala obsah semen na připravený tác a počítala semena po jedné. U čísla 37 již zaměňovala čísla v řadě a po chvíli činnost vzdala. Příčina tak vznikla zaměřením se na dvě složité činnosti, kdy docházelo k výluce počítání a zaměření se pouze na posloupnost číselné řady. Výstup činnosti respondentky je patrný na OBRÁZKU č.5 a byl vyhodnocen známkou 2 (zvládá s dopomocí). Bohumile bylo vysvětleno a ukázáno, že semena lze třídit na hromádky např. po deseti kusech a následně počet těchto hromádek sečíst.
- Duben 2012 – Respondentce Bohumile byl zadán stejný kontrolní úkol. Bohumila plnila zadaný úkol samostatně dle předchozí metodiky a bez chybovosti. Výstup činnosti respondentky je patrný z OBRÁZKU Č.6 a byl vyhodnocen známkou 1 (zvládá samostatně).
- Květen 2013 – Duben 2013 - Respondentce Bohumile byly zadávány stejné kontrolní úkoly, přičemž je dokázala plnit stále stejným a správným způsobem. Hodnocení její činnosti bylo známkou 1 (zvládá samostatně).

Obrázek: 5

Obrázek: 6

- Závěr: Respondentka byla vstupním úkolem diagnostikována a ohodnocena, přičemž k její edukaci byla použita metoda názornosti. Formou testování byl tento proces taktéž několikrát opakován, aby bylo zjištěno, zda si respondentka dokáže zafixovat předávané vědomosti a aplikovat je v dovednosti. Závěrečným vyhodnocením bylo stanoveno, že

respondentka tuto činnost zvládá samostatně, jelikož dokáže rychle a účelně zpracovávat nové informace, přičemž se v nich opakovaním zdokonaluje.

- Použití pro praxi - Tento závěr použil výzkumník jako podklad k sociálně terapeutickému plánu klienta (respondenta) kde mohl prohlásit krátkodobý cíl „používání metod k počítání“ za dosažený a stanovit tak cíl nový.

K nahlednutí jsou přílohy:

Metodický plán činností – PŘÍLOHA J, str. XI-XV

Meziroční přehled vypěstovaných plodin – PŘÍLOHA K, str. XVI

8.2 SBĚR A ZÁPIS DAT

- Tabulky
Sběr a zápis dat je prováděn do tabulek č.1 – č.7 (PŘÍLOHA A-G, str. I-VII) na základě pozorování respondentů a vyhodnocení jejich činností.
- Identifikace respondentů (klientů)
Respondenti jsou identifikováni dle uvedených jmen v kapitole 6.5, a jsou odlišeni klasifikací mentálního stupně (např. Marie 1 - F73).
- Činnosti
Výzkumník (terapeut) nabízí respondentům činnosti uvedené v tabulkách č.1 – č.7 (PŘÍLOHA A-G, str. I-VII) , které v závislosti na proměnlivé časové ose průběžně hodnotí.

Činnosti jsou definovány do souhrnných **souborů** (např. Výsev semen v tabulce č.1 (PŘÍLOHA A, str. I). Tyto soubory jsou dále děleny na **kapitoly**, které činnost blíže specifikují (např. příprava prostředí - interiér) a kapitoly diferenciovány na konkrétní **úkony/činnosti** (např. Příprava pracovní plochy).

- Časová osa
Časovou osou se rozumí období od 1.1.2012 – 31.12.2013 v různých měsíčních intervalech taktéž uvedených v tabulkách č.1 – č.7 (PŘÍLOHA A-G, str. I-VII). Intervaly jsou v tomto období zvoleny 4x (2x rok 2012 a 2x rok 2013) individuálně na základě možnosti proveditelnosti konkrétní činnosti v ročním období. Tyto intervaly lze chápat jako jednotlivé **edukační fáze** v edukaci respondenta.
- Hodnocení
Princip hodnocení probíhá formou zápisu do hodnotících tabulek č.1 – č.7 (PŘÍLOHA A-G, str. I-VII)., kdy terapeut hodnotí činnost respondentů triviálním způsobem, tedy známkováním ve škále od 1-3, přičemž:
  - 1 = zvládá činnost samostatně
  - 2 = zvládá činnost s dopomocí
  - 3 = nezvládá činnost

Toto hodnocení bylo zvoleno na základě možnosti objektivního posouzení stavu, jelikož je dostatečným prvkem k vyjádření schopnosti či neschopnosti klienta vykonávat takovou činnost a je dostatečně průkazné, zda v dané činnosti nastává zlepšení, udržení či zhoršení stavu.

8.3 ZPRACOVÁNÍ DAT

Data jsou zpracovávána formou aritmetického průměru, přičemž soubor dat tvoří číslice v rozmezí od 1 do 3, zaokrouhlované na dvě desetinná místa. V řadách se nevyskytují velké číselné odchylky a proto nebyla zvolena jiná vyhodnocovací matematická metoda.

Celkové výsledky v jednotlivých tabulkách a grafech jsou barevně znázorněny a odlišeny tak, aby bylo možné jejich snadné a přehledné porovnávání.

8.3.1 Zpracování primárních dat

Zpracování primárních dat je v tomto výzkumu založeno na výchozím sběru a zápisu dat uvedených v tabulkách č.1 – č.7 (PŘÍLOHA A-G, str. I-VII)

Zpracování dat probíhá v tabulkách TAB č.1 – TAB č.7. výpočtem aritmetického průměru každé **kapitoly** a v každé **edukační fázi**. Výsledné hodnoty (celkové průměrné

hodnocení respondenta v činnosti) jsou vždy zobrazeny pod každými výše uvedenými body.

Každá tabulka také obsahuje **výsledný výpočet** aritmetického průměru všech aritmetických průměrů kapitol a edukačních fází (Celkové průměrné hodnocení respondenta v činnosti) pro potřeby následného zpracování dat. Data jsou taktéž barevně rozlišena.

8.3.2 Zpracování sekundárních dat

Výsledné výpočty primárních dat z tabulek č.1 – č.7 (PŘÍLOHA A-G, str. I-VII) jsou převedeny do tabulky č.8 (PŘÍLOHA H, str. VIII) V tabulce č.8 jsou data taktéž zpracována výpočtem aritmetického průměru každého **souboru** a každé **edukační fáze**.

Východiskem výpočtů tabulky č.8 (PŘÍLOHA H, str. VIII) jsou tedy data, která jsou vhodná pro konečné porovnávání, zkoumání a vyhodnocování edukace respondentů v závislosti na časové ose a stupni mentálního postižení.

8.3.3 Zpracování závěrečných dat

Pro přehledné a logické čtení výstupů z tabulky č.8 (PŘÍLOHA H, str. VIII) byla její výsledná data převedena do tabulky č.9 str.68

- a) Vyhodnocením edukačních fází všech souborů u jednotlivých respondentů je znázorněna **závislost edukace na časové ose**.
- b) Formou výpočtu aritmetického průměru jsou znázorněny průměrné hodnoty všech edukačních fází u jednotlivých respondentů.
Tyto hodnoty vyjadřují **závislost míry mentálního postižení na edukaci respondentů** = dispozice X znalosti, dovednosti a návyky.
- c) Procentuálním porovnáním výchozích (1. fáze) a konečných (4. fáze) hodnot edukace je vyjádřeno, **na kterého respondenta a v jaké míře působila edukace na jeho potenciál** při prováděných činnostech.

Tabulku č.9 str.68znázorňuje:

- a) GRAF č.1, který vyjadřuje závislosti časové osy, míry mentálního postižení a hodnocení činností na zaměstnávání a edukaci respondentů.

- b) GRAF č.2, který znázorňuje procentuální porovnání míry potenciálu jednotlivých respondentů při prováděných činnostech

8.4 ANALÝZA A VYHODNOCENÍ DAT

Při výzkumu bylo sebráno, zapsáno a zpracováno celkem údajů:

- 123 různých činností ve 4 fázích edukace.
- = 492x hodnocených činností u každého respondenta.
- = 3936x hodnocených činností u 8 respondentů.

Výzkum je uskutečněn na základě 3936 dat.

Výchozí hodnoty pro analýzu a vyhodnocení výzkumu jsou uvedeny v tabulce TAB.č.9

Tabulka č.9

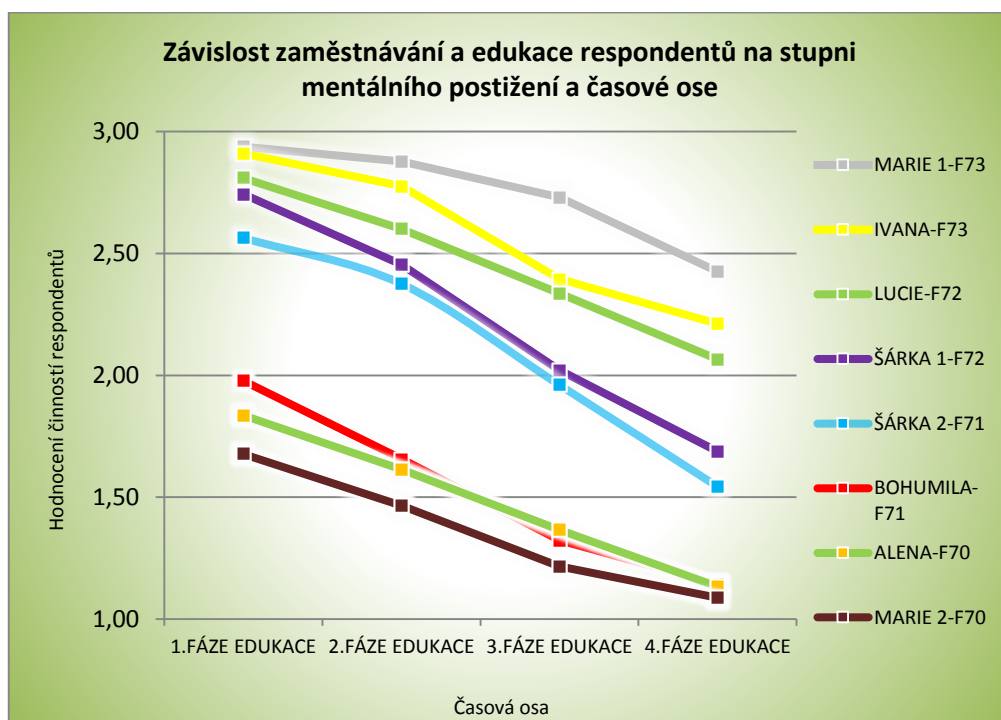
CELKOVÉ PRŮMĚRNÉ HODNOCENÍ VŠECH SOUBORŮ ČINNOSTÍ								
Tabulka č.9	F73		F72		F71		F70	
	MARIE 1	IVANA	LUCIE	ŠÁRKA 1	ŠÁRKA 2	BOHUMILA	ALENA	MARIE 2
1.FÁZE EDUKACE	2,94	2,91	2,81	2,74	2,56	1,98	1,84	1,68
2.FÁZE EDUKACE	2,88	2,78	2,60	2,45	2,38	1,66	1,61	1,46
3.FÁZE EDUKACE	2,73	2,40	2,34	2,02	1,96	1,32	1,37	1,22
4.FÁZE EDUKACE	2,43	2,21	2,07	1,69	1,54	1,14	1,13	1,09
CELKOVÉ PRŮMĚRNÉ HODNOTY FÁZE 1 - 4	2,74	2,57	2,45	2,23	2,11	1,52	1,49	1,36
POROVNÁNÍ V % FÁZE 1 a FÁZE 4	21,12	31,63	35,99	62,68	66,17	73,11	62,03	54,30

- a) Provedenou horizontální analýzou fází edukace 1,2,3,4 u všech respondentů v tabulce č.9 str.68 je patrné, že zaměstnávání a edukace jsou závislé na časové ose a to bez spojitosti s mírou mentálního postižení. Toto tvrzení je patrné i z GRAFU č.1, kde lze sledovat klesající vývojovou křivku v závislosti na fázi edukace. **Tzn. respondenti prokazatelně doznávají zlepšení při svých činnostech v závislosti na časové ose.**

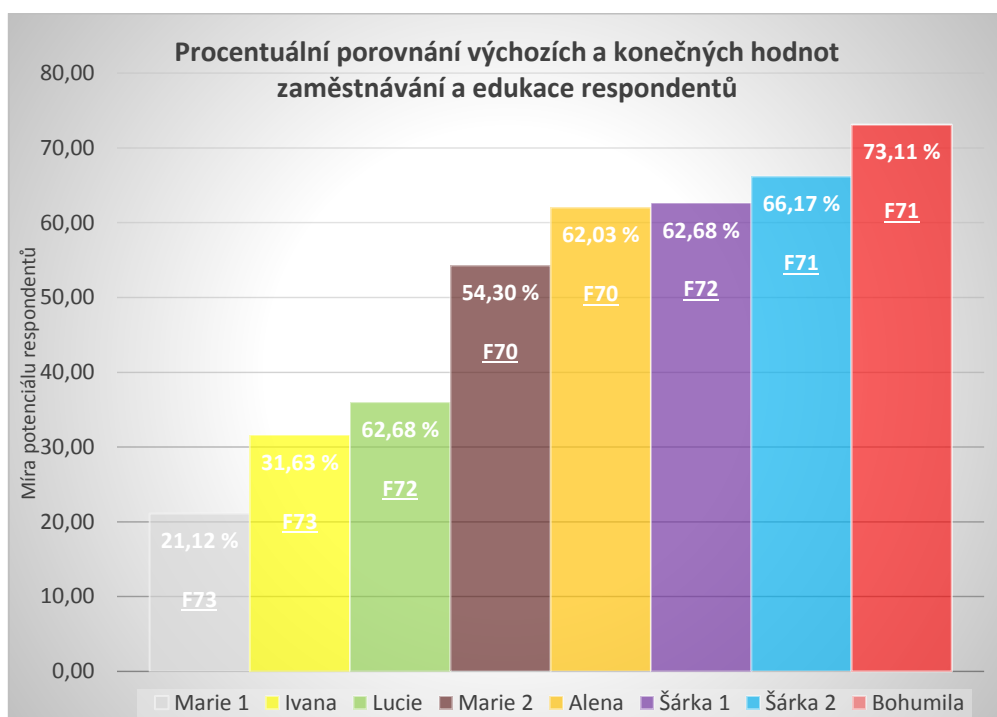
- b) Provedenou vertikální analýzou celkových průměrných hodnot fází 1-4 v tabulce č.9 str.68, bylo zjištěno, že výsledné hodnoty činností respondentů mají klesající tendenci, v závislosti na klesající míře mentálního postižení. Toto tvrzení je taktéž pozorovatelné v GRAFU č.1 na souměrně klesajících křivkách jednotlivých respondentů dle míry jejich mentálního postižení a hodnocení jejich činností.
- Tzn. čím větší je stupeň (míra) mentálního postižení, tím je méně je respondent zaměstnavatelný, vzdělavatelný a vychovatelný.**
- c) Provedenou vertikální analýzou jednotlivých fází edukace respondentů v tabulce č.9 str.68 bylo zjištěno, že fáze edukace číslo 1,2 a 4 mají klesající tendenci v závislosti na klesající míře mentálního postižení jako u analýzy uvedené v bodu b) této kapitoly 8.4, avšak u fáze edukace číslo 3 **byla zjištěna odchylka**. Tato odchylka se projevila **u respondentky Bohumily** s klasifikací mentálního postižení F71 a **u respondentky Aleny** s klasifikací mentálního postižení F70, přičemž byla porušena podobnost předcházejících a následujících údajů. Tyto souvislosti jsou pozorovatelné v GRAFU č.1 na červené křivce respondentky Bohumily, která svoji dráhou křížuje dráhu oranžové křivky respondentky Aleny. Je patrné, že oranžová křivka vykazuje rozdílnost od všech ostatních a tím taktéž tuto odchylku ve výzkumu vyjadřuje.
- d) Porovnáním výchozích (1. fáze) a konečných (4. fáze) hodnot edukace v tabulce č.9 str.68 bylo procentuálně vyjádřeno, na kterého respondenta a v jaké míře působilo zaměstnávání a edukace na jeho potenciál. Z tabulky je patrné, že vyjádřené procentuální hodnoty jednotlivých respondentů, mají stoupající závislost na stupni (míře) mentálního postižení, avšak jen do přelomu jeho míry F73-F72. Ostatní vyjádřené procentuální hodnoty respondentů od míry mentálního postižení F72-F70 již nevyjadřují svoji závislost na stupni (míře)mentálního postižení. Znázornění je provedeno do GRAFU č.2, kde jsou respondenti seřazeni dle míry jejich potenciálu, která se u nic při zaměstnávání a edukaci objevila. Z grafu je patrné, že dva respondenti (Bohumila, Šárka 2) s klasifikací mentálního postižení F71 a jeden respondent s klasifikací mentálního postižení F72 (Šárka 1), měli při prováděných činnostech prokazatelně vyšší potenciál, než respondenti s klasifikací mentálního postižení F70 (Marie 2, Alena). Naopak u tří respondentů s klasifikací mentálního postižení F73-72 (Marie 1, Ivana a Lucie) byl tento potenciál na vyšší stupni (míře) mentálního postižení závislý. Toto zjištění vyjádřeno v grafické podobě, tedy podmiňuje fakt, že **stupeň (míra) mentálního postižení je závislý pouze do**

jisté míry na snižování či zvyšování zájmu a znalostí respondentů při zaměstnávání a edukaci = neovlivňuje jejich potenciál rozvoje v daných oblastech. Tato míra byla výzkumem stanovena jako přelom (míry) mentálního postižení F73 – F72, tedy mezi hlubokým a těžkým stupněm.

Graf č.1

Graf č.2

9 INTERPRETACE A DISKUZE VÝSLEDKŮ

Na základě provedených úkonů výzkumu lze interpretovat, zda byl naplněn cíl tohoto výzkumu, zda se potvrdily či vyvrátily hypotézy a zda se ve výzkumu vyskytovali různé odchylky. Souhrn těchto získaných informací lze nadále komentovat či konfrontovat dalšími teoriemi.

9.1 VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ

H1: Zaměstnáváním, vzděláváním a výchovou jedinců s mentálním postižením lze dosáhnout cílenou a smysluplnou intervencí jejich rozvoje v určitých oblastech, který je závislý stupni(míře) mentálního postižení a časové ose.

Analýzou a vyhodnocením bodu a), kapitoly 8.4 bylo dokázáno, že zaměstnáváním, vzděláváním a výchovou jedinců s mentálním postižením je úměrné časové ose prováděných činností a edukace.

Analýzou a vyhodnocením bodu b), kapitoly 8.4 bylo dokázáno, že zaměstnáváním, vzděláváním a výchovou jedince s mentálním postižením lze dosáhnout rozvoje tohoto jedince, přičemž je tento rozvoj ovlivněn a závislý na stupni(míře) mentálního postižení.

HYPOTÉZA BYLA POTVRZENA.

H2: Čím je stupeň (míra) mentálního postižení vyšší, tím potenciál edukace daného jedince klesá, snižuje se znalost a zájem o nabízené činnosti v rámci zaměstnávání a upadá tím i efektivita práce.

Analýzou a vyhodnocením bodu d), kapitoly 8.4 bylo dokázáno, že stupeň (míra) mentálního postižení do jisté míry neovlivňuje tento klientův potenciál edukace či snižování zájmu a znalostí respondentů při zaměstnávání, avšak jen do takové míry, kdy je klient schopen tuto potřebu samostatně rozpoznat či vykonat. Výzkumem bylo prokázáno, že schopnost rozeznání této potřeby končí na hranici těžkého a hlubokého stupně mentálního postižení, kdy si již klient nedokáže uvědomit potřebu seberealizace v konkrétních činnostech, ale může vyhledávat či realizovat činnosti jiné, které dokáže se svým inteligenčním kvocientem pochopit a

realizovat se jimi. Dle formulovaných závěrů lze na jejich základě u respondentů předpokládat jejich efektivitu práce.

HYPOTÉZA BYLA VYVRÁCENA ČÁSTEČNĚ.

9.2 VYHODNOCENÍ CÍLE VÝZKUMU

Cílem výzkumu bylo potvrdit či vyvrátit vznesené hypotézy, zda edukace osob s mentálním postižením ovlivňuje výsledek jejich činnosti při procesu zaměstnávání a zda tyto osoby následkem speciálně pedagogického působení prokazují závislost na stupni (míře) mentálního postižení a jakým způsobem se tato závislost projevuje.

Analýzou a vyhodnocením všech sebraných a zpracovaných dat došlo k potvrzení hypotézy H1 a k částečnému vyvrácení hypotézy H2 viz.kapitola 9.1. , které přímo navazují na cíle výzkumu. Bylo zjištěno, že vzdělávání a výchova osob s mentálním postižením ovlivňuje výsledky činností při jejich zaměstnávání a to v závislosti na časové ose jejich edukace. Tyto výsledky činností byly ve všech případech kladné a vzrůstající. Dále byla prokázána závislost stupně (míry) mentálního postižení na zaměstnávání a edukaci respondentů, přičemž čím byl u respondentů stupeň (míra) mentálního postižení vyšší, tím horší prokazoval výsledky ve svých činnostech, vzdělávání a výchově.

CÍL VÝZKUMU BYL NAPLNĚN

9.3 FORMULACE ODCHYLEK

Při analýze a vyhodnocení dat byla zaznamenána odchylka, která je detailně popsána v bodu c), kapitoly 8.4.

Došlo k propojení dvou vývojových křivek viz.GRAF č.1 a to u respondentek Aleny a Bohumily, přičemž lze odchylku chápat tak, že v ostatních případech k propojení křivek nedošlo. Následnou podrobnou analýzou zapsaných dat obou respondentů, bylo zjištěno, že byla porušena pouze osa respondentky Aleny, která nevykazovala předpokládané zlepšování efektivitu činností. Tento jev byl ovlivněn osobními indispozicemi respondentky a to v následujících oblastech. Dodržování četnosti a intenzity větrání tabulka č.5 PŘÍLOHA E, str. V, činnosti s nástroji (motykou), transport materiálu tabulka č.6 PŘÍLOHA F, str. VI, výběr vhodného oblečení k činnosti a zájem o asistenci jiným klientům tabulka č. 7 PŘÍLOHA G, str. VII. Ve sledovaném období

respondentka neprojevovala o zmiňované činnosti zájem, či jejich funkci cíleně a osobně degradovala a to z důvodů její nechuti, lenosti a neochoty jakékoliv fyzické činnosti. Samozřejmostí je možný i nežádoucí projev souvislostí ze strany výzkumníka (terapeuta), např. špatnou motivací, osobním přístupem apod...Uvedená odchylka se již v další fázi edukace neprojevila a to z důvodu adaptace prováděných činností.

9.4 DISKUZE

Součástí diskuze je detailnější objasňování některých jevů plynoucích z výzkumu či konfrontování použitých metod, vzorků či analytických procesů, apod.

a) Výběr zkoumaného vzorku

Vybraný vzorek respondentů (klientů Domova Zvíkovecká kytička) byl přizpůsoben tak, aby uvedené hodnoty odpovídaly předpokladům výsledku výzkumu a byly pro čtenáře co nejsrozumitelnější. Zvolením jiných – charakterově, dispozičně, psychicky či fyzicky odlišných vzorků, by výsledek výzkumu nebyl do jisté míry ovlivněn s porovnáním výzkumu současného, ale předpokládá by se výskyt větší míry odchylek při zaměstnávání a edukaci respondentů viz. Bod c), kapitoly 8.4 či absence důkazů, které by nastaly viz. Bod d), kapitoly 8.4.

Realizaci výzkumu také mohli ovlivnit faktory aktuálních dispozic respondentů. Ovlivnění lze předvídat jak ze strany respondenta (zdravotní, psychický, fyzický stav) tak i ze strany jeho okolí, které na něj působí (příznivě, nepříznivě) např. personál, další klienti, apod.

b) Hodnocení z více pozic

Ve výzkumu bylo použito metody pozorování a metody rozhovoru. Na základě těchto metod výzkumník samostatně sbíral a zapisoval data, které následně analyzoval a vyhodnocoval. Přínosem tohoto výzkumu by bylo totožné hodnocení z pohledu jiné osoby či jiných osob, aby byla posílena validita získaných informací a dat. Tato možnost však není v rámci Domova Zvíkovecká kytička možná, jelikož je výzkumník jediným aktérem (zaměstnancem, pedagogem, terapeutem), který je pro toto zaměstnávání a činnosti klientů vyhrazen a těmito edukačními prvky se u klientů zabývá zabývá. Možností by bylo konfrontovat data tohoto výzkumu s výzkumem jiného podobného zařízení sociálních služeb, což může být námětem dalšího navazujícího výzkumu.

c) Časová osa výzkumu a věk respondentů

Výzkumem bylo prokázáno, že po dobu dvou let docházelo k výraznému zlepšení převážné většiny činností všech klientů. Tyto získaná data lze pozorovat ve všech vypracovaných tabulkách i grafech. K porovnání validity získaných dat tohoto výzkumu se jeví jako ideální varianta provést výzkum v delší časové ose, nebo za předpokladu působení stejných sil na respondenty v průběhu dalších let stejným výzkumem. Předpokladem je však domněnka: Naplní-li se v rámci možností mentálně postiženého jedince jeho znalosti a dovednosti, bude používat již jen získané návyky, které bude opakováním udržovat a dále je nebude rozvíjet – tzn. činnosti se stanou stereotypem. Lze tedy usoudit, že po dovršení výše uvedených znalostí a dovedností respondentů v závislosti na časové ose, budou jejich činnosti a edukace stagnovat či upadat.

d) Věk zkoumaného vzorku

Při tomto výzkumu nebyl brán zřetel na věkovou kategorii zúčastněných respondentů, avšak i u tohoto aspektu lze pozorovat různé odchylky.

Předpokladem z praxe je fakt, že osoby s mentálním postižením dovršují maxima své inteligenční i manuální kvóty v dřívějším věku než „normální lidé“ a po dovršení této kvóty stagnují, či začínají ve svých znalostech, dovednostech a návycích upadat. Tato zmíněná situace je pozorovatelná u respondentky Marie 2. Marie 2 je ve zkoumaném vzorku nejstarším článkem (53 let) a její mentální vývoj je v této skupině nejvyšší, což je zapříčiněno jak klasifikací mentálního postižení, tak i nasbíranými životními zkušenostmi. Tyto obě složky vkládá do činností, které jsou obsahem tohoto výzkumu a jsou patrné při jejím hodnocení, které je ze skupiny respondentů nejvyšší (známka 1), nejlepší. Toto dokazuje tabulka Tab č.9 celkovou průměrnou hodnotou 1,36.

Oproti tomuto tvrzení lze analýzou GRAFU č.2 porovnávat výsledný potenciál edukace Marie 2 s ostatními respondenty, jehož míra je výrazně nižší než u mladších respondentů či respondentů s nižším stupněm mentálního postižení.

Lze tedy definovat, že přibývajícím chronologickým věkem a překročením vývojové kvóty mentálně postiženého jedince, ubývá zájem o činnosti, zaměstnávání a vzdělávání.

ZÁVĚR

Na základě všech dostupných, získaných, zpracovaných, analyzovaných a vyhodnocených dat lze konstatovat, že vzdělávání a výchovu osob se zdravotním postižením – mentálním při jejich zaměstnávání ovlivňuje řada různých faktorů, které je třeba vnímat, charakterizovat a vymezovat.

V rámci tohoto výzkumu byly dlouhodobě sledovány a analyzovány závislosti vycházející ze vzdělávání a výchovy úzké skupiny klientů Domova Zvíkovecká kytička s různými stupni mentálního postižení, při jejich zaměstnávání formou pracovní výchovy - pěstitelských prací.

Na klienty bylo po tuto dobu působeno speciálně pedagogickými metodami, přičemž byl pozorován, hodnocen a zaznamenáván jejich individuální vývoj. Působení na jejich individuální vývoj bylo v případě potřeby jeho stagnace či úpadku upravováno a to v závislosti na potřebách a podmínkách edukace či dispozicích klienta.

K vyjádření a prokázání vzdělávání a výchovy klientů, byly použity při jejich zaměstnávání různé činnosti z oblasti pracovní výchovy – pěstitelství, jako nástroj, kterým je možné číselně vyjádřit hodnocení míry jeho edukace. Číselné hodnocení bylo použito ve škále od 1-3, kdy 1=zvládá samostatně, 2=zvládá pouze s dopomocí, 3=nezvládá.

Cílem výzkumu bylo zkoumání dvou hypotéz a okolností, které se při výzkumu mohou projevit.

První hypotéza se zabývala otázkou, zda je průkazná edukace a zaměstnávání klientů v závislosti na časové ose. Tato otázka byla potvrzena na základě vyhodnocení měřitelných soustavných činností. Dále se také zabývala závislostí stupně (míry) mentálního postižení na edukaci a zaměstnávání klientů. Toto tvrzení bylo taktéž potvrzeno a bylo zjištěno, že čím byl stupeň (míra) mentálního postižení vyšší, tím byla u klienta možnost realizace požadovaných činností nižší a to v závislosti na příčině nevyvinutých nebo narušených motorických či kognitivních funkcí.

Druhá hypotéza se zabývala otázkou, zda může stupeň (míra) mentálního postižení ovlivnit zájem klienta o edukaci a zaměstnávání, čili učení se, poznávání, zapojování se do různých činností, seberalizovat se. Výzkumem bylo vyhodnoceno, že stupeň (míra) mentálního postižení do jisté míry neovlivňuje tento klientův potenciál, avšak jen do takové míry, kdy je klient schopen tuto potřebu samostatně rozpoznat či vykonat. Výzkumem bylo

prokázáno, že schopnost rozeznání této potřeby končí na hranici těžkého a hlubokého stupně mentálního postižení, kdy si již klient nedokáže uvědomit potřebu seberealizace v konkrétních činnostech, ale může vyhledávat či realizovat činnosti jiné, které dokáže se svým inteligenčním kvociem pochopit a realizovat se jimi.

Zachycenou odchylkou bylo taktéž zjištěno, že i klient s nízkým stupněm mentálního postižení, nemusí mít zájem o právě nabízenou činnost, čili ji nevyhledává a nerealizuje ji. V konkrétním případě byl však možný pedagogický zásah do kognitivních procesů klienta a motivovat ho do činností jinými, pro něj přijatelnějšími způsoby. Touto odchylkou je vyjádřena rozdílnost stupně (míry) mentálního postižení a jeho návaznost na možnosti a způsoby náprav či adaptaci klientovy seberealizace.

Vyhodnocením a formou diskuze vznikly taktéž další formulovatelné domněnky a hypotézy. Byla spekulována možnost výběru jiného vzorku klientů a následně vznesena domněnka, že takovým to zásahem do výzkumu by mohli vznikat v menší míře odlišná data a to v závislosti na věku klienta, jeho dispozicích, zájmu, učení a činnosti, či jiných specifikovatelných okolností. Taktéž byla spekulována délka časové osy, na které byl výzkum prováděn a možnost jejího prodloužení. Domněnkou bylo vyhodnoceno, že čím by výzkum probíhal déle, tím by výsledné hodnoty více stagnovaly, tzn. udržovali se na pomyslně stejné hranici (ose), jelikož by byly již naplněny hodnoty znalostí, dovedností a návyků. Ukončením činností a absencí jejich opakování či procvičování by hodnoty měly tendenci upadat.

Závěrem výzkumu je tedy tvrzení, že celkové pozorování, analýza a vyhodnocování klientů při jejich pracovních činnostech a edukaci v zaměstnávání, je velice individuální a to v závislosti na vybraném zkoumaném vzorku respondentů. Výsledné hodnoty zůstávají v mírných odchylkách zachovány, což je způsobeno stupněm (mírou) mentálního postižení, ale zároveň mohou být mírně odlišné, jelikož dokáží různými způsoby ovlivňovat vývoj a chování v mnoha směrech a oblastech, které není možné dopředu bez důkladné diagnostiky a analýzy předpokládat a vyhodnocovat.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

- ČÁP, J., Mareš J. Psychologie pro učitele. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.
- DAMBORSKÁ, M., BOKOVÁ, V., HÁJKOVÁ, J., MATĚJČEK, Z. Psychologie a základy výchovy. Praha: Avicenum, 1978. ISBN 08-02-78.
- HENDL, J. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha : Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
- HONZÍKOVÁ, J. Materiály pro pracovní činnosti na 1.stupni ZŠ. Plzeň: Západočeská univerzita, 2006. ISBN 80-7043-453-8.
- HONZÍKOVÁ, J., BAJTOŠ, J. Didaktika pracovní výchovy na 1.stupni ZŠ. Plzeň: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-255-1.
- HRUŠKA, J. a kol. Komplexní systém výchovně – vzdělávací péče o děti s tělesným postižením. Praha: Septima, 1995. ISBN 80-85801-47-7.
- JESENSKÝ, J. Zdravotně postižení – programy pro 21.století. Hradec Králové: Gaudeamus, 2003. ISBN 80-7041-834-8.
- KŘIVOŠÍKOVÁ, M. Úvod do ergoterapie. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-2699-1.
- KUBÍNKOVA, D., KŘÍŽOVÁ, A. Ergoterapie. 1.vyd. Olomouc: Vydavatelství univerzity Palackého, 1997. ISBN 80-7067-698-1.
- LERNER, I.J. Didaktické zásady metod výuky. Praha: SPN, 1986
- MÜLLER, O. Terapie ve speciální pedagogice. 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 80-244-1075-3.
- PIPEKOVÁ, J. A KOL. Kapitoly ze speciální pedagogiky. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-85931-65-6.
- PLEVOVÁ, I., Slowik R. Komunikace s dětským pacientem. Praha : Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-2968-8.

SOVÁK, M. Nárys speciální pedagogiky. 6.vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. ISBN 14-072-86.

ŠNÝDROVÁ, I. Psychodiagnostika. Praha : Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2165-1.

ŠVARCOVÁ, I., Mentální retardace: vzdělání, výchova a sociální péče. Praha : Portál, 2006. ISBN 80-7367-060-7.

ŠVARCOVÁ, I. Vzdělávací program pomocné školy a přípravného stupně pomocné školy. Praha: Septima, 1997. ISBN 80-7216-030-3.

SVOBODA, M., Psychologická diagnostika dospělých. Praha : Portál, 1999. ISBN 80-7178-327-7.

VALENTA, M., Muller O., Psychopedie - teoretické základy a metodika. Praha : Parta, 2003. ISBN 80-7320-063-5.

VORLÍČEK, Ch. Úvod do teorie výchovy. 1.vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984. ISBN -14-531-84.

ZVONÍKOVÁ, A., Čeledová L., a kol. Základy posuzování invalidity. Praha : Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3535-1.

Seznam použitých internetových zdrojů

ČESKÁ ASOCIACE ERGOTERAPEUTŮ. [Online]. (cit 2014-02-19).

Dostupné z: <http://www.ergoterapie.org>

WIKIPEDIE, kvalitativní výzkum. [Online]. (cit 2014-03-13).

Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Kvalitativn%C3%AD_v%C3%BDzkum,

WIKIPEDIE, Jan Amos Komenský. [Online]. (cit 2014-03-13).

Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Amos_Komensk%C3%BD

Seznam ostatních zdrojů

FARKOVÁ, M. Psychoterapie mentálně postižených osob. Praha: Společnost pro podporu lidí s mentálním postižením o.s.

HLADÍLEK, M. Rodina a postižené dítě. Černovice: Speciálně pedagogické centrum při OU v Černovicích.

MEZINÁRODNÍ KLASIFIKACE NEMOCÍ, Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: Desátá revize, 2 - aktualizované vydání. Svazek 3. ISBN 924-154-654-9.

STANDARDY KVALITY SOCIÁLNÍCH SLUŽEB, Domov Zvíkovecká kytička.

ZÁKON Č.108/2006 SB., o sociálních službách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o sociálních službách), ve znění ozdějších předpisů.

SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ A TABULEK

Seznam obrázků

Obrázek 1: Model výkonu zaměstnávání	31
Obrázek 2: Oddělení Chaloupka, skleníky a pole	58
Obrázek 3: Výsledek činnosti respondenta Šárka 1	63
Obrázek 4: Výsledek činnosti respondenta Šárka 1	63
Obrázek 5: Výsledek činnosti respondenta Bohumila	64
Obrázek 6: Výsledek činnosti respondenta Bohumila	64

Seznam grafů

Graf 1: Závislost zaměstnávání a edukace respondentů na stupni mentálního postižení a časové ose	70
Graf 2: Procentuální porovnání výchozích a konečných hodnot zaměstnávání a edukace respondentů	71

Seznam tabulek

Tabulka 1: Výsev semen (příprava, manipulace, dokončení)	I
Tabulka 2: Pikýrování (třídění) vyklíčených rostlin	II
Tabulka 3: Výsadba sazenic (příprava, manipulace, dokončení)	III
Tabulka 4: Sklizeň plodů, pletí	IV
Tabulka 5: Zalívání rostlin a větrání skleníků	V
Tabulka 6: Manipulace s nástroji a materiálem	VI
Tabulka 7: Škúdcí, hygiena, oblékání, dispozice	VII
Tabulka 8: Celkové průměrné hodnocení všech činností	VIII
Tabulka 9: Celkové průměrné hodnocení všech činností	68

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – G: viz. Seznam tabulek

Příloha CH: Plán zahrady IX

Příloha I: Plán sadu X

Příloha J: Metodický plán činností XI

Příloha K: Meziroční přehled vypěstovaných plodin XVI

Příloha A – Tabulka 1

VÝSEV SEMEN (příprava, manipulace, dokončení)	Hodnocení fáze edukace č.1					Hodnocení fáze edukace č.2					Hodnocení fáze edukace č.3					Hodnocení fáze edukace č.4									
	Marek 1	Sárka 1	Lucie	Bohumila	Marek 2	Marek 1	Sárka 1	Lucie	Bohumila	Marek 2	Marek 1	Sárka 1	Lucie	Bohumila	Marek 2	Marek 1	Sárka 1	Lucie	Bohumila	Marek 2	Marek 1	Sárka 1	Lucie	Bohumila	Marek 2
	F73	F72	F71	F70	F70	F73	F72	F71	F70	F70	F73	F72	F71	F70	F70	F73	F72	F71	F70	F70	F73	F72	F71	F70	F70
Tabulka č.1	2,75	2,75	2,75	2,25	2,25	2,75	2,25	2,25	2,25	2,25	2,75	2,25	2,25	2,25	2,25	2,75	2,25	2,25	2,25	2,25	2,75	2,75	2,75	1,25	1,25
Příprava prostředí - interier (stíleník)																									
Pracovní plocha (velikost, prostor)	3	3	3	2	2	3	3	3	2	2	3	3	3	2	2	3	3	3	2	2	3	3	3	2	2
Vyběr zeminy (substrát, z kompostu, ze záhonu)	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2
Nасыпání zeminy do misky (čistota, preciznost)	3	2	2	2	2	3	2	2	2	2	3	2	2	2	2	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Použití množství zeminy v misce	3	3	3	3	2	3	2	2	2	2	3	2	2	2	2	3	2	2	2	2	3	2	2	2	2
Průměrné hodnocení klienta v činnosti	3	2,75	2,75	2,25	2,25	3	2,75	2,75	2,25	2,25	3	2,75	2,75	2,25	2,25	3	2,75	2,75	2,25	2,25	3	2,75	2,75	1,25	1,25
Příprava prostředí - exteriér (záhon)																									
Vyběr a rozvržení plochy záhonu	3	3	3	2	2	3	3	3	2	2	3	3	3	2	2	3	3	3	2	2	3	3	3	2	2
Příprava zeminy (vrty, kultivace, zarovnání)	3	3	3	2	2	3	3	3	2	2	3	3	3	2	2	3	3	3	2	2	3	3	3	2	2
Vyběr způsobu seti (do řad, do sponu, jednotlivě)	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2
Průměrné hodnocení respondenta v činnosti	3	3	3	2,33	2,33	3	3	3	2,33	2,33	3	3	3	2,33	2,33	3	3	3	2,33	2,33	3	3	3	1,67	1,67
Manipulace se semeny																									
Určení správné plodiny (název, obrázek)	3	3	3	2	1	3	3	3	2	1	3	3	3	2	1	3	3	3	2	1	3	3	3	1	1
Orevání pytlíku (ruka, nástroj, preciznost)	3	3	2	2	1	3	3	2	2	1	3	3	2	2	1	3	3	2	2	1	3	3	2	2	1
Manipulace se semeny (ztráti, neztráti)	3	3	3	2	2	3	3	3	2	2	3	3	3	2	2	3	3	3	2	2	3	3	3	2	2
Počítání a třídění semen	3	3	3	2	1	3	3	3	2	1	3	3	3	2	1	3	3	3	2	1	3	3	3	2	1
Uvědomění si významu počítání sazenic	3	3	3	3	2	3	3	3	3	2	3	3	3	3	2	3	3	3	3	2	3	3	3	2	2
Použití metod a pomůček k počítání	3	3	3	2	2	3	3	3	2	2	3	3	3	2	2	3	3	3	2	2	3	3	3	2	2
Průměrné hodnocení respondenta v činnosti	3	2,5	2,83	2,17	1,5	3	2,5	2,83	2,17	1,5	3	2,5	2,83	2,17	1,5	3	2,5	2,83	2,17	1,5	3	2,83	2,83	1,17	1,17
Uložení semen do zeminy																									
Vzdálenost, hloubka a rovnoměr. uložení semen	3	3	3	3	2	3	3	3	3	2	3	3	3	3	2	3	3	3	3	2	3	3	3	2	2
Zahrnutí semen zeminou (množství)	3	3	3	3	2	3	3	3	3	2	3	3	3	3	2	3	3	3	3	2	3	3	3	2	2
Uvědomění si identifikace vysejých semen	3	3	3	3	2	3	3	3	3	2	3	3	3	3	2	3	3	3	3	2	3	3	3	2	2
Umístění identifikátoru (vhodná poloha)	3	3	3	2	1	3	3	3	2	1	3	3	3	2	1	3	3	3	2	1	3	3	3	2	2
Průměrné hodnocení respondenta v činnosti	3	3	3	2,5	1,75	3	3	3	2,5	1,75	3	3	3	2,5	1,75	3	3	3	2,5	1,75	3	3	3	1,25	1,25
CELKOVÉ PRŮMĚRNÉ HODNOCENÍ RESPONDENTA V ČINNOSTI	3	2,94	2,81	2,27	1,96	3	2,88	2,52	2,83	1,9	3	2,69	2,54	2,65	1,85	2,9	2,69	2,54	2,65	1,85	2,69	2,69	1,79	1,42	1,23

Příloha B – Tabulka 2

PIKÝROVÁNÍ (TŘÍDĚNÍ) VYKLIČENÝCH ROSTLIN	Hodnocení fáze edukace č.1					Hodnocení fáze edukace č.2					Hodnocení fáze edukace č.3					Hodnocení fáze edukace č.4								
	Marie 1	Ivana	Sárka 1	Lucie	Bohumila	Sárka 2	Marie 2	Alena	Marie 1	Ivana	Sárka 1	Lucie	Bohumila	Sárka 2	Marie 2	Alena	Marie 1	Ivana	Sárka 1	Lucie	Bohumila	Sárka 2	Marie 2	Alena
Příprava prostředí																								
Rozeznání rostlin (vžadující třídění)	2,86	2,86	2,71	2,86	1,71	2,43	1,57	2,86	2,86	2,71	2,71	1,71	2,14	1,29	1,57	2,86	2,86	2,14	2,14	1,71	1,71	1,71	1,71	
Pracovní plocha (velikost, prostor)	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
Výběr zeminy (substrát, z kompostu, ze záhonu)	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
Nasypaní zeminy do sadbovačů (velikost v závislosti na rostlině)	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
Nasypaní zeminy do sadbovačů (čistota, preciznost)	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
Použití množství zeminy v sadbovačích	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
Vytvoření jamky v sadbovači (velikost, hloubka)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
Průměrné hodnocení respondenta v činnosti	2,86	2,86	2,71	2,86	1,71	2,43	1,57	2,86	2,86	2,71	2,71	1,71	2,14	1,29	1,57	2,86	2,86	2,14	2,14	1,71	1,71	1,71	1,71	
Proces pikýrování																								
Vymutí rostliny z půdy (preciznost, poškození)	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
Manipulace s rostlinou (úchop, poškození)	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
Uložení rostliny do sadbovače (hloubka, preciznost)	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
Zahnutí kořenového systému zemínou	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
Průměrné hodnocení respondenta v činnosti	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
Zásady organizace a identifikace rostlin																								
Počítání pikýrovaných rostlin	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
Uvědomění si významu počítání sazenic	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
Uvědomění si identifikace pikýrovaných rostlin	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
Organizace umístění a identifikace (množiny, druhy)	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
Použití metod a pomůcek k počítání	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
Průměrné hodnocení respondenta v činnosti	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
CELKOVÉ PRŮMĚRNÉ HODNOCENÍ RESPONDENTA V ČINNOSTI	2,95	2,95	2,82	2,95	2,02	2,51	1,77	2,95	2,95	2,82	2,82	2,02	2,53	1,69	1,62	2,95	2,95	2,82	2,82	2,02	2,02	2,02	2,02	
	2,82	2,82	2,53	2,75	1,69	1,53	1,62	2,82	2,82	2,53	2,53	1,69	1,53	1,62	2,82	2,82	2,53	2,53	1,69	1,53	1,62	1,53	1,62	
	2,27	2,27	1,6	2,2	1,07	1,3	1,07	2,27	2,27	1,6	2,2	1,07	1,3	1,07	2,27	2,27	1,6	2,2	1,07	1,3	1,07	1,3	1,07	
	2,8	2,8	2,8	2,8	1,2	1,4	1,2	2,8	2,8	2,8	2,8	1,4	1,2	1,2	2,8	2,8	2,8	2,8	1,2	1,4	1,2	1,2	2,8	
	2,25	2,25	2	2,25	1,25	1,75	1,25	2,25	2,25	2	2,25	1,25	1,75	1,25	2,25	2,25	2	2,25	2,25	1,25	1,75	1,25	2,25	
	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
	2,29	2,29	1,29	2	1	1,5	1,29	2,29	2,29	1,29	2	1	1,5	1,29	2,29	2,29	1,29	2	1	1,5	1,29	1,29	2,29	
	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	

Příloha C – Tabulka 3

VÝSADBA SAZENIC (příprava, manipulace, dokončení)	Hodnocení fáze edukace č.1					Hodnocení fáze edukace č.2					Hodnocení fáze edukace č.3					Hodnocení fáze edukace č.4									
	F73	F72	F71	F70	Alena	F73	F72	F71	F70	Alena	F73	F72	F71	F70	Alena	F73	F72	F71	F70	Alena					
Tabulka č.3																									
Příprava prostředí																									
Rozesnění sazenice (název, obrázek plodiny)	3	3	3	2	1	1	3	3	2	2	1	1	3	3	2	2	1	1	3	3	2	2	1	1	
Umístění sazenice (nádob, záhon, skleník, pole)	3	3	3	2	2	2	3	3	2	2	2	2	3	3	2	2	1	1	3	3	2	2	1	1	
Rozvržení plochy záhonu, velikost nádoby	3	3	3	2	2	2	3	3	2	2	2	2	3	3	2	2	1	1	3	3	2	2	1	1	
Příprava zeminy - záhon (rytí, kultivace, zarovnění)	3	3	3	2	2	2	3	3	2	2	2	2	3	3	2	2	1	1	3	3	2	2	1	1	
Přípr. zem. - nádoba (výběr zem., umístění do nádoby)	3	3	3	2	2	2	3	3	2	2	2	2	3	3	2	2	1	1	3	3	2	2	1	1	
Výběr způsobu výsad. (do řád, do sponu, jednotlivě)	3	3	3	2	2	2	3	3	2	2	2	2	3	3	2	2	1	1	3	3	2	2	1	1	
Vzdálenost, souměrnost sazenic	3	3	3	2	2	2	3	3	2	2	2	2	3	3	2	2	1	1	3	3	2	2	1	1	
Vytvoření jamek pro sazenice (velikost, hloubka)	2	2	2	1	1	1	2	2	2	1	1	1	2	2	2	1	1	1	2	2	2	1	1	1	
Průměrné hodnocení respondenta v činnosti	2,88	2,88	2,88	2,13	2,75	1,88	2,88	2,88	2,75	2,88	2,63	1,63	2,88	2,63	2,75	2,13	1,38	1,25	2,63	2,38	1,63	2	1,75	1,25	
Manipulace se sazenicí																									
Vyjmutí rostliny ze sadbovače (zemina, koř. systém)	3	3	3	2	2	2	3	3	2	2	2	2	3	3	2	2	1	1	3	3	2	2	1	1	
Manipulace se sazenicí (zručnost, poškození)	3	3	3	2	2	2	3	3	2	2	2	2	3	3	2	2	1	1	3	3	2	2	1	1	
Uložení sazenice do zeminy (hloubka)	3	3	3	2	2	2	3	3	2	2	2	2	3	3	2	2	1	1	3	3	2	2	1	1	
Zahnutí kořenového systému zeminou	3	3	2	1	1	1	3	2	2	1	1	1	3	2	2	1	1	1	3	2	2	1	1	1	
Průměrné hodnocení respondenta v činnosti	3	3	2,75	2,75	1,75	1,75	3	2,75	2,75	1,75	1,5	1,25	2,5	2	1,75	2,25	1	1,25	2,25	2	1,5	2	1,5	1	
Zásady organizace a identifikace sazenic																									
Počítání vysazených sazenic	3	3	3	2	2	2	3	3	2	2	2	2	3	3	2	2	1	1	3	3	2	2	1	1	
Uvědomění si významu počítání sazenic	3	3	3	2	2	2	3	3	2	2	2	2	3	3	2	2	1	1	3	3	2	2	1	1	
Uvědomění si identifikace vysazených sazenic	3	3	3	2	2	2	3	3	2	2	2	2	3	3	2	2	1	1	3	3	2	2	1	1	
Umístění identifikátoru (vhodná poloha)	3	3	3	2	2	2	3	3	2	2	2	2	3	3	2	2	1	1	3	3	2	2	1	1	
Použití metod a pomůcek k počítání	3	3	3	2	2	2	3	3	2	2	2	2	3	3	2	2	1	1	3	3	2	2	1	1	
Průměrné hodnocení respondenta v činnosti	3	3	3	2,6	2,6	1,8	3	2,8	1,8	2,6	1,6	1,8	3	2,8	2,6	1,8	1,2	1,2	2,8	2,8	2	2,6	1,4	1,2	
CELKOVÉ PRŮMĚRNÉ HODNOCENÍ RESPONDENTA V ČINNOSTI	2,96	2,96	2,88	2,16	2,62	1,81	2,96	2,81	1,85	2,66	1,62	1,64	2,73	2,48	1,98	2,52	1,47	1,19	1,32	2,56	2,39	1,71	2,2	1,55	1,15

Příloha F – tabulka 6

MANIPULACE S NÁSTROJI A MATERIÁLEM	Hodnocení fáze edukace č.1					Hodnocení fáze edukace č.2					Hodnocení fáze edukace č.3					Hodnocení fáze edukace č.4								
	F73	F72	F71	F70	F70	F73	F72	F71	F70	F70	F73	F72	F71	F70	F70	F73	F72	F71	F70	F70				
Tabulka č.6	Marie 1	Ivana	Sarka 1	Lucie	Bohumila	Sarka 2	Marie 2	Alena	Marie 1	Ivana	Sarka 1	Lucie	Bohumila	Sarka 2	Marie 2	Alena	Marie 1	Ivana	Sarka 1	Lucie	Bohumila	Sarka 2	Marie 2	Alena
Používání nástrojů a pomůcek																								
Příprava vhodných nástrojů a pomůcek	2,83	2,83	2,67	2,83	1,92	1,67	1,92	1,83	2,75	2,83	2,83	2,08	1,42	1,83	2,58	2,98	2,5	2	2,42	1,42	1,83	1,42	1,5	
Použití pracovních nástrojů a pomůcek	3	3	2	3	2	3	2	1	3	3	2	2	1	3	2	2	3	1	3	2	2	1	2	
Uložení pracovních nástrojů a pomůcek	3	3	3	2	3	3	2	2	3	3	2	2	1	3	2	2	3	1	3	2	2	1	2	
Manipulace s nůžem	3	3	3	3	2	2	2	1	3	3	3	3	2	3	2	2	3	2	3	2	2	1	1	
Manipulace s motykou	3	3	3	3	2	2	2	1	3	3	3	3	2	3	2	2	3	2	3	2	2	1	1	
Manipulace s lopatkou	3	3	3	2	2	2	2	1	3	3	3	3	2	3	2	2	3	2	3	2	2	1	1	
Manipulace s lopatkou	2	2	2	2	1	1	1	1	3	3	3	3	2	3	2	2	3	2	3	2	2	1	1	
Manipulace s hráběmi	3	3	3	3	2	2	2	1	3	3	3	3	2	3	2	2	3	2	3	2	2	1	1	
Manipulace s vidlemi	3	3	3	3	2	2	2	3	3	3	3	3	2	3	2	2	3	2	3	2	2	1	2	
Manipulace s koštětem	2	2	2	2	1	1	1	1	3	3	3	3	2	3	2	2	3	2	3	2	2	1	1	
Manipulace se zahradními nůžkami	3	3	3	3	2	2	2	2	3	3	3	3	2	3	2	2	3	2	3	2	2	1	1	
Manipulace s nožem	3	3	3	3	2	2	2	2	3	3	3	3	2	3	2	2	3	2	3	2	2	1	1	
Manipulace s provázkem	3	3	3	3	2	2	2	2	3	3	3	3	2	3	2	2	3	2	3	2	2	1	1	
Manipulace s provázkem	3	3	3	3	2	2	2	2	3	3	3	3	2	3	2	2	3	2	3	2	2	1	1	
Manipulace s provazčkou	3	3	3	3	2	2	2	3	3	3	3	3	2	3	2	2	3	2	3	2	2	1	2	
Průměrné hodnocení respondenta v činnosti	2,75	2,63	2,63	2,88	1,5	2,25	1,13	1,63	2,75	2,5	2,38	1,25	1,88	1,13	1,63	2,63	2,25	2	2,38	1	1,63	1,13	1,13	
Manipulace s materiálem																								
Sběr materiálu (úchop, manipulace)	2	2	2	2	1	1	1	1	3	3	3	3	2	3	2	2	3	2	3	2	2	1	1	
Uložení materiálu (nádob, vyznačený prostor)	2	2	2	3	2	2	2	2	3	3	3	3	2	3	2	2	3	2	3	2	2	1	1	
Transport materiálu v nádobě	3	3	3	3	2	2	2	2	3	3	3	3	2	3	2	2	3	2	3	2	2	1	1	
Transport materiálu radvácem	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	2	3	2	2	3	2	3	2	2	1	1	
Transport materiálu za použití nářadí (hrábě, lopata)	3	3	3	3	2	2	2	2	3	3	3	3	2	3	2	2	3	2	3	2	2	1	1	
Transport materiálu bez ztrácení	3	3	3	3	2	2	2	2	3	3	3	3	2	3	2	2	3	2	3	2	2	1	1	
Manipulace s těžkými břemeny	3	3	3	3	2	2	2	2	3	3	3	3	2	3	2	2	3	2	3	2	2	1	2	
Odhad hmotnosti břemene x osobní dispozice	3	3	3	3	2	2	1	1	3	3	3	3	2	3	2	2	3	2	3	2	2	1	1	
Průměrné hodnocení respondenta v činnosti	2,75	2,63	2,63	2,88	1,5	2,25	1,13	1,63	2,75	2,5	2,38	1,25	1,88	1,13	1,63	2,63	2,25	2	2,38	1	1,63	1,13	1,13	
Zájem o činnost																								
Udržení zájmu při činnosti déle než 15 min	3	3	2	3	2	2	2	1	3	3	3	3	2	3	2	2	3	2	3	2	2	1	1	
Udržení zájmu při činnosti déle než 30 min	3	3	3	3	3	3	3	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
Udržení zájmu při činnosti déle než 1h	3	3	3	3	2	3	3	2	3	3	3	3	2	3	2	2	3	2	3	2	2	1	1	
Udržení zájmu při činnosti déle než 2h	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	2	3	2	2	3	2	3	2	2	1	2	
Průměrné hodnocení respondenta v činnosti	3	3	2,75	3	2,75	1,75	2,75	1,75	3	3	2,75	1,75	2,75	1,75	2,75	2,75	2,75	2,75	2,75	2,75	2,75	2,25	1,25	
CELKOVÉ PRŮMĚRNÉ HODNOCENÍ RESPONDENTA V ČINNOSTI	2,86	2,82	2,68	2,9	1,72	1,47	1,35	1,76	2,86	2,78	2,54	2,74	1,61	2,24	1,26	1,74	2,65	2,5	2,08	2,51	1,39	2,07	1,26	1,58

Příloha G – Tabulka č.7

ŠKŮDČI, OBLÉKÁNÍ, HYGIENA, DISPOZICE	Hodnocení fáze edukace č.1					Hodnocení fáze edukace č.2					Hodnocení fáze edukace č.3					Hodnocení fáze edukace č.4											
	F73	F72	F71	F70		F73	F72	F71	F70		F73	F72	F71	F70		F73	F72	F71	F70								
	Ivana	Sárka 1	Lucie	Bohumila	Sárka 2	Marie 2	Alena	Ivana	Sárka 1	Lucie	Bohumila	Sárka 2	Marie 2	Alena	Ivana	Sárka 1	Lucie	Bohumila	Sárka 2	Marie 2	Alena	Ivana	Sárka 1	Lucie	Bohumila	Sárka 2	Marie 2
Tabulka č.7																											
Škůdci																											
Znalost a rozpoznání škůdců	3	3	3	2	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Uvědomění si významu škůdců	3	3	3	3	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Prevence proti škůdcům	3	3	3	3	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Likvidace škůdců	3	3	3	3	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Vnímání chemických látek (ochrana, lůhuty)	3	3	3	3	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Průměrné hodnocení respondenta v činnosti	3	3	3	2,75	2,5	2,25	3	3	2,25	2,25	1,75	2,75	2	2,63	2,63	2,63	2,25	2,25	2,25	1,5	1,5	2	2	2	2	2	2
Pracovní oděvy, pomůcky a hygiena																											
Používání pracovního oděvu	3	3	3	2	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Použití rukavic	3	3	3	2	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Výběr vhodného oblečení (barva, údržba, materiál)	3	3	3	2	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Výběr dle klimatických podmínek	3	3	3	2	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Očištění, údržba ošacení po ukonč. činnosti (obuv, oděv)	3	3	3	2	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Dotržování pořádku a čistoty na pracovišti	2	2	2	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Osobní hygiena po ukončení činnosti	3	3	2	2	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Průměrné hodnocení respondenta v činnosti	3	2,8	3	2,8	2	2,4	3	3	2,6	2,4	1,6	2,4	2	2,63	2,63	2,63	2,25	2,25	2,25	1,4	1,4	1,6	1,2	1,4	1,4	1,4	1,4
Osobní dispozice																											
Samostatnost při činnosti	3	3	3	2	3	1	2	3	3	2	3	1	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Zájem o asistenci jiným klientům	3	3	3	2	3	1	3	3	3	2	3	1	3	2	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Uvědomění si potřeb (WC, pitný režim, strava)	2	2	2	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Uvědomění si přestávek (odpočinek)	3	3	2	2	1	1	1	3	3	2	2	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Nahášení dokončení činnosti	3	3	3	1	2	1	1	3	3	2	2	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Nahášení o odchodu a příchodu z pracoviště	3	3	3	1	3	1	1	3	3	2	2	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Nahášení kriz. situace při čin.(nevědomost, problém)	3	3	3	1	3	1	2	3	3	2	2	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Nahášení kriz. situace při čin.(úraz)	3	3	2	2	1	1	1	3	3	2	2	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Průměrné hodnocení respondenta v činnosti	2,88	2,88	2,63	2,63	1,25	1,5	2,88	2,88	2,63	2,63	1,25	1,25	1,25	1,25	2,75	2,75	2,13	2,13	2,13	1,13	1,13	1,63	1,63	1,13	1,13	1,13	1,13
CELKOVÉ PRŮMĚRNÉ HODNOCENÍ RESPONDENTA V ČINNOSTI	2,96	2,96	2,81	2,71	2	1,97	2,96	2,96	2,81	2,81	1,45	1,45	1,45	1,45	2,92	2,92	2,58	2,58	2,58	1,51	1,51	1,58	1,58	1,51	1,51	1,51	1,51

Příloha I – Plán sadu

ORIENTAČNÍ PLÁN - SAD - ODD. CHALOUPKA - ROK 2013

6	Rybiz -Černý	72	Švestka	68	Švestka	50	Švestka	32	Švestka	14	Švestka
5	Rybiz -Černý	71	Švestka	67	Švestka	49	Švestka	31	Švestka	13	Švestka
4	Rybiz -Černý	70	Švestka	66	Švestka	48	Švestka	30	Švestka	12	Švestka
3	Rybiz -Černý	69	Švestka	65	Švestka	47	Švestka	29	Švestka	11	Švestka
2	Rybiz -Černý										
1	Rybiz -Černý										
9	Rybiz -Č										
8	Rybiz -Č										
7	Rybiz -Č										
6	Rybiz -Č										
5	Rybiz -Č										
4	Rybiz -Č										
3	Rybiz -Č										
2	Rybiz -Č										
1	Rybiz -Č										
5	Rybiz -Bílý										
4	Rybiz -Bílý										
3	Rybiz -Bílý										
2	Rybiz -Bílý										
1	Rybiz -Bílý										
24	Angrešt-P										
23	Angrešt-P										
22	Angrešt-P										
21	Angrešt-P										
20	Angrešt-P										
19	Angrešt-P										
18	Angrešt-P										
17	Angrešt-P										
16	Angrešt-P										
15	Angrešt-P										
14	Angrešt-P										
13	Angrešt-P										
12	Angrešt-P										
11	Angrešt-P										
10	Angrešt-P										
9	Angrešt-P										
8	Angrešt-N										
7	Angrešt-N										
6	Angrešt-N										
5	Angrešt-N										
4	Angrešt-N										
3	Angrešt-N										
2	Angrešt-N										
1	Angrešt-N										
46	Jabloň										
45	Jabloň										
44	Jabloň										
43	Jabloň										
42	Jabloň										
41	Jabloň										
40	Jabloň										
39	Jabloň										
38	Jabloň										
37	Jabloň										
36	Jabloň										
35	Jabloň										
34	Jabloň										
33	Jabloň										
28	Jabloň										
27	Jabloň										
26	Jabloň										
25	Jabloň										
24	Jabloň										
23	Jabloň										
22	Jabloň										
21	Jabloň										
20	Jabloň										
19	Jabloň										
18	Jabloň										
17	Jabloň										
16	Jabloň										
15	Jabloň										
10	Hruška										
9	Hruška										
8	Hruška										
7	Hruška										
6	Hruška										
5	Hruška										
4	Hruška										
3	Hruška										
2	Hruška										
1	Hruška										

Příloha J – Metodický plán činnosti

Datum	Plodina	Semen	Vysazeno	Klíčení	Pikýrování	Výsadba	Skližeň	Poznámky
1.2.2013	kvetak expres	100	20	NEVZEŠLO				
	celer neon	500	pul pytlíku	NEVZEŠLO				
	salat safir	300	pul pytlíku	NEVZEŠLO				
	paprika superamy	16	32	NEVZEŠLO				
	paprika gelby	15	15	NEVZEŠLO				
	paprika pcr	50	22	NEVZEŠLO				
	alma paprika	50	20	NEVZEŠLO				
	paprika ktstian	50	21	NEVZEŠLO				
	kedluben korfu	70	70	NEVZEŠLO				
	rajce pedro	35	70	NEVZEŠLO				

* pokud je venku teplota pod 10° tak se skleník nevytopí. při 5 cca na deset

* k semenům přidáno dusíkaté vápno+koňský hnůj v granulých+zemina z kompostu+přípravek Lignohumát

* Semena nevezšla pravděpodobně z překyselené půdy z kompostu.

6.2.2013 Zaorávání 1/3 pole, hnůj z Hamouzu

Datum	Plodina	Semen	Vysazeno	Klíčení	Pikýrování	Výsadba	Skližeň	Poznámky
22.2.2013	kvetak expres		20	25.2.	6.3. 24ks	6.5.15ks	nehodné podmínky-zrušeno	
	celer neon		pul pytlíku	4.3.	22.3. 84ks	6.5. 66ks	25.9. 3kg(6ks).	3.10. 18kg(27ks), 8.10. 18kg(27ks), zbylo cca 100 ks, stanoviště na termnějším místě.
	salat safir		pul pytlíku	24.2.	6.3. 80ks	16.4. 77ks	10.5. 25ks + 14.5. 27ks + 17.5. 17ks	Semínka po vyklíčení na termnější stanoviště-vybíhá do výšky. Foliak
	paprika superamy		16	4.3.	14.3. 14ks	7.5. 13ks	průběžná skližeň od 16.7. do 8.10. skleník	
	paprika gelby		16	4.3.	14.4. 8ks	7.5. 13ks	průběžná skližeň od 16.7. do 8.10. skleník	
	paprika pcr		25	1.3.	13.3. 24ks	7.5. 13ks	průběžná skližeň od 16.7. do 8.10. skleník, 5.6. 11ks pěstírna	
	paprika AMY	75	20	4.3.	13.3. 14ks	7.5. 14ks	průběžná skližeň od 16.7. do 8.10. skleník	
	alma paprika		28	1.3.	13.3. 28ks	7.5. 5ks	průběžná skližeň od 21.5. do 8.10. skleník, 5.6. 21ks pěstírna	
	paprika pálivec	75	20	4.3.	13.3. 18ks	7.5. 4ks	průběžná skližeň od 21.5. do 8.10. skleník, zbytek ven dne:	
	paprika ktstian		34	1.3.	13.3. 34ks	7.5. 4ks	průběžná skližeň od 21.5. do 8.10. skleník, zbytek ven dne:	
	rajce pedro		35	25.2.	13.3. 33ks	2.5. 33ks	průběžná skližeň od 12.7. do 5.9. skleník	

* vysazeno do koupeneho substrátu.

* Koupeno 60l substrát pro výsev, množení a řízkování se startovací dávkou hnojiva. Výrobce Rašelina Soběslav

* Koupeno 60l substrát pro muškáty. Na pikýrování (papriky, rajčata) Výrobce Rašelina Soběslav

* Úivid větví na okně nad topením. Úřad městyse.

27.2.2013 Stríhání angréřtu a rybízu.

* Stríhání Jabloní a hrušní - lze provádět celoročně. Peckoviny cca v dubnu.

* Úivid větví ze stríhání, provádějí klienti s PSS

6.3.2013 Přesazování salátů(safir) a kvěťaku(expres) do sadbovačů. Stanoviště OÚ okno.

13.3.2013 Přesazování paprik (všechny) a rajče (pedro)

Datum	Plodina	Semen	Vysazeno	Klíčení	Pikýrování	Výsadba	Skližeň	Poznámky
14.3.2013	Salát Safír			19.3.				Uhynul, příliš vytáhnul za světlem.
	Kedluběn Modrava	40	40	19.3.	25.3. 20ks	23.4. 20ks	13.6. 18ks	Semínka po vyklíčení na temnější stanoviště-vybíhá do výšky.
	Paprika Gelby		16	29.3.	11.4. 12ks	7.5. 5ks	průběžná skližeň od 16.7. do 8.10.	skleník, 5.6. 6ks pěstitra
	Kedluběn Blankyt	80	40	19.3.	25.3. 40ks	23.4. 40ks	13.6. 35ks	Semínka po vyklíčení na temnější stanoviště-vybíhá do výšky.
	Paprika Amy	75	26	2.4.	12.4. 15ks	7.5. 12ks	průběžná skližeň od 16.7. do 8.10.	skleník, 5.6. 2ks pěstitra
	Cibule Bajkal		20	22.3.	xxx			test klíčivosti, poté přesazeno komplet na kompost
	Cibule jarní		20	22.3.	xxx			test klíčivosti, poté přesazeno komplet na kompost

14.3.2013 Papriky s rajčaty přes noc omrzly u okna. Vyzadují teplo.

Datum	Plodina	Semen	Vysazeno	Klíčení	Pikýrování	Výsadba	Skližeň	Poznámky
19.3.2013	Rajče Parto F1	68	136	26.3.	3.4. 92ks	2.5. 30ks	průběžná skližeň od 19.7. do 5.9.	skleník, zbytek zůstalo jako přebytečné sazenice ve skleníku, likvidace
	Rajče keříčkové Vilm	40	15	29.3.	16.4. 11ks	30.4. 11ks		Do kyblíků pro Dr.

23.3.2013 Dokončeno stříhání sadu

29.3.2013 Štěpkování větvi v sadu

Datum	Plodina	Semen	Vysazeno	Klíčení	Pikýrování	Výsadba	Skližeň	Poznámky
29.3.2013	Salát Safír			Nevešel, uhnil				Umístěno do tepla a na temnější místo. Do tepla až po vyklíčení.

2.4.2013 Štěpky ke stromům na zahradě. Břízy a jabloně v sadu

Datum	Plodina	Semen	Vysazeno	Klíčení	Pikýrování	Výsadba	Skližeň	Poznámky
8.4.2013	Rajče Pedro		25	11.4.	23.4. 24ks			Zůstalo jako přebytečné sazenice ve skleníku, likvidace

9.4.2013 Rozvážení hnoje

10.4.2013 Oprava prkýnek na foliáku.

11.4.2013 Stěhování sazenic z úřadu do skleníku.
Postřík paprik proti mšicím, přípravek Karate.

Datum	Plodina	Semen	Vysazeno	Klíčení	Pikýrování	Výsadba	Skližeň	Poznámky
12.4.2013	Rajče Torino	60ks	25	16.4.	15.5. 12ks	8.5. 12ks	průběžná skližeň od 30.7. do 5.9.	skleník
	Rajče třešňové	27ks	27	16.4.	23.4. 12ks	9.7. 12ks	25.9. skližeň a likvidace zelených	záhon na folii, vysadit dřive
	Rajče Stupnické	200ks	27	16.4.	23.4. 4ks	9.7. 4ks	25.9. skližeň a likvidace zelených	záhon na folii, vysadit dřive
	Salát Lento	200ks	čtvrť pytlíku	16.4.	2.5. 8ks	28.5. 8ks	21.6. 4ks	foliak, zlikvidovali slimáci
	Salát Tarzan	200ks	čtvrť pytlíku	16.4.	2.5. 13ks	28.5. 13ks	21.6. 6ks	foliak, zlikvidovali slimáci
	Celer listový pikant	500ks	čtvrť pytlíku	23.4.	15.5. 42ks	8.7. 42ks	průběžná skližeň od 17.10.	záhon ven
	Kedluběn Blankyt		půl pytlíku	16.4.	30.4. 76ks	22.5. 70 ks	19.7. 28ks	záhon ven

* Kultivátor foliák a 1/3 pole

Datum	Plodina	Semen	Vysazeno	Klíčení	Pikýrování	Výsadba	Skližeň	Poznámky
16.4.2013	Ředkvička Vínara	200ks	400ks	23.4.			24.5. 158ks	Foliák, pravá strana

* konečná úprava foliáku, čištění plotu u parkoviště

Datum	Plodina	Semen	Vysazeno	Klíčení	Pikýrování	Výsadba	Skližeň	Poznámky
17.4.2013	Ředkvička Kvarta	300ks	300ks	23.4.			24.5. 150ks + 28.5. 50ks	Foliák, pravá strana
	Ředkvička Sativus	300ks	600ks	23.4.			28.5. 270ks	Foliák, pravá strana
	Petržel kadeřavá	pytlík	2x pytlík	9.5.			průběžná sklizeň od 9.7.	Záhon 1, 150cm
18.4.2013	Majoránka Aromatic	pytlík	pytlík		nevzešlo			Záhon 1, 5cm
	Mrkev Karotina	pytlík	pytlík	6.5.			4.9. 7kg, 3.10. 10kg	Záhon 1, 30cm
	Mrkev Karola	pytlík	pytlík	6.5.			17.10. 13kg	Záhon 1, 100cm
	Mrkev Rubína	pytlík	pytlík	6.5.			17.10. 13kg	Záhon 1, 150cm
	Mrkev Stupnická	pytlík	pytlík	6.5.			17.10. 13kg	Záhon 1, 200cm
	Mrkev Rubína	pytlík	pytlík	6.5.			17.10. 13kg	Záhon 1, 200cm
	Mrkev Karotina	pytlík	pytlík	6.5.			17.10. 13kg	Záhon 1, 200cm

* Orání celého pole, kultivátorování, sběr vyoraných trsů trávy
Zalévání mladých stromků

19.4.2013 Mýtí skleníku, řádkování záhonu

24.4.2013 Postřik Roundup, okolí pozemků a příjezdová cesta
Finální úprava venkovních záhonů

Datum	Plodina	Semen	Vysazeno	Klíčení	Pikýrování	Výsadba	Skližeň	Poznámky
25.4.2013	Pekingské zelí	80ks	80ks	29.4.	2.5. 78ks	22.5. 70 ks	30.7. 63ks	Záhon 3
	Cibule sazečka		zbytek	14.5.			Zlikvidováno při stavbě chodníku	Záhon 2, 30cm
	Cibule jarní		zbytek	14.5.			Zlikvidováno při stavbě chodníku	Záhon 2, 30cm
	Cibule štučartská	pytlík	41 děr/5sem.	14.5.			sklizeň malíčkových cibulek 29.7.	Záhon 2, 200cm, zarostlo plevelem, tvrdá zemina
	Cibule všestana	pytlík	50ks	14.5.			sklizeň malíčkových cibulek 29.7.	Záhon 2, 200cm, zarostlo plevelem, tvrdá zemina
	Hrách záznak z kalvadonpytlík		2x pytlík	6.5.			sklizeno na záhoně klienty	Záhon 2, 200cm

26.4.2013 Postřik Roundup sad

* koupeno 40l substratu pro výsev

* koupeno 10l roundup ZZN Rakovník

29.4.2013 Mýtí velkého skleníku

30.4.2013 Kultivace a příprava velkého a malého skleníku

Datum	Plodina	Semen	Vysazeno	Klíčení	Pikyrování	Výsadba	Skližení	Poznámky
6.5.2013	špenát	pytlík	3x pytlík	14.5.				zežrali ho hlemýždi
	Kopr hanák	pytlík	3x pytlík	21.5.		rovnou vykvetl		
	Salát Lento		75ks	10.5.	28.5. 61ks	21.6. 61 ks	12.7. 6ks 15.7. 30ks 19.7. 18ks	
	Salát Tarzan		75ks	10.5.	22.5. 54 ks	7.6. 54 ks	9.7. 25ks, 12.7. 24ks	první várka šla rychle do květu
	Salát Safír		75ks	10.5.	28.5.107 ks	5.6. 42ks	21.6. 37ks	také brzy do květu, ranna odruda
						21.6. 65ks	8.7. 60ks	

Datum	Plodina	Semen	Vysazeno	Klíčení	Pikyrování	Výsadba	Skližení	Poznámky
9.5.2013	Dýně Hokaido	7ks	7ks	21.5. 7ks		20.6. 7ks	30.9. 20kg	vysazeno na hnojiště
	Dýně Goliáš	9ks	9ks	21.5. 7ks		20.6. 9ks	30.9. 74kg	vysazeno na hnojiště
	Cuketa žihaná-Tapír	9ks	9ks	15.5. 7ks		26.5. 7ks	Průběžná skližení od 20.8. do:3.10	do prvního mrazu
	Okurka Superstar	10ks	30ks	14.5.	15.5. 30ks	29.5. 27ks	Průběžná skližení od 8.7 do: 5.9.	viz. Samostatná tabulka
	Okurka Věsta	10ks	30ks	14.5.	15.5. 30ks	29.5. 27ks	Průběžná skližení od 8.7 do: 5.9.	viz. Samostatná tabulka
	Okurka Čínská	10ks	20ks	14.5.	17.5. 17ks	29.5. 12ks	Průběžná skližení od 8.7 do: 5.9.	viz. Samostatná tabulka

- * postřík roundup zbytek sadu a kamenů u vchodu
- * sekání trávy v sadu
- * ředění roundup 0.5l / 10l vody

14.5.2013 Třídění fedkviček, vytrhávání plevele ve foliáku

Datum	Plodina	Semen	Vysazeno	Klíčení	Pikyrování	Výsadba	Skližení	Poznámky
15.5.2013	Salát Tarzan		75ks	21.5.	3.6. 45ks	21.5. 45ks	19.7. 30ks	

21.5.2013 Cuketa Nefertiti 11ks 11ks 29.5. 3.6. 2ks 26.5. 2ks Průběžná skližení od 20.8. do:3.10. do prvního mrazu

4.6.2013 Zakoupena a aplikována návnada na slimáky (Mesuroil 250g) a mravence (Substral) Na slimáky účinkuje perfektně.

6.5.2013	Okurka Holman	58ks	116ks	10.6.	20.6. 102ks	17.7. 57ks	Průběžná skližení od 20.8. do:25.9.	18x záhon, 39x foliák
	Petržel kadeřavá	pytlík	3x pytlík	7.6.				Záhon 1, 150cm, sucho-nevzešlo, malá záhlvka

17.5.2013 Postřík mechu na cestě přípravkem Chemi Q roof (podle mého bez účinku)

20.6.2013 Postřík čínského zelí a kedluben venku proti černému broukovi (Dřepčík) přípravkem Karate (zatím vypadá, že účinkuje)

1.6.2013 Postřík cest, sadu a pozemků přípravkem Roundup koncentrace 3dci na 10l vody

2.6.2013 Prořezávání větví peckovin v sadu

Datum	Plodina	Semen	Vysazeno	Klíčení	Pikýrování	Výsadba	Sklizeň	Poznámky
8.7.2013	Ředkvička Sativus	300ks	5x pytlík	15.7.			13.8. cca 100 ks	Záhon, tvrdé, listy napadené škludci, k nepoužití

dokoupeno 2x cuketa black beauty, 2x cuketa tapír, 5x petržel marunka, 5x ředkvička celoroční lada

Datum	Plodina	Semen	Vysazeno	Klíčení	Pikýrování	Výsadba	Sklizeň	Poznámky
9.7.2013	Salát Lento		půl pytlíku	15.7.	29.7. 42ks	14.8. 42ks	25.10. 31ks	Vysazeno po okurkách a rajčatech do skleníku
	Salát Tarzan		půl pytlíku	15.7.	29.7. 126ks	4.8. 126ks	3.10. 48ks zbytek uhnul	foliák
	Cuketa žihaná tapír	13ks	13ks	15.7.		29.7. 10ks	pouze 1x sklizeno (mráz) 3.10.	záhon
	Cuketa black beauty	13ks	5ks	15.7.		29.7. 4ks	pouze 1x sklizeno (mráz) 3.10.	záhon

Datum	Plodina	Semen	Vysazeno	Klíčení	Pikýrování	Výsadba	Sklizeň	Poznámky
11.7.2013	Hrách - záraz		1 pytlík	16.7.			Sklizeno na zánonu klienty do 30.9.	záhon, cca metr, cca 4 řádky
	Fazole keříková	3xpytlík	1x semo	1x semo			3.10. 8kg	záhon cca 3m
	Petržel Marunka	x	4x pytlík	8.8.			průběžná sklizen	záhon cca 1m do řádků i rozsypat

16.7.2013 Postřík paprik proti mšičím přípravkem Karate (0,25ml /10l vody. Zbylo cca 5l.

Datum	Plodina	Semen	Vysazeno	Klíčení	Pikýrování	Výsadba	Sklizeň	Poznámky
30.7.2013	Kedluben Gigant		půl pytlíku					nezalévají nebo nevešel
	Hrách - záraz		1 pytlík	8.8.				vyrostl, přišel mráz-bez plodů
	Špenát	pytlík	1x pytlík					nevešlo
	Ředkev bílá	pytlík	1x pytlík					nevešlo
	Ředkvička Lada	pytlík	1x pytlík					nevešlo

2.8.2013 Postřík ochuzu a atria na odd CH přípravkem Roundup koncentrace 3dcl na 10l vody
Postřík švestek proti mšičím přípravkem Karate (zbytek z 16.7.) Aplikace po týdnu účinná

13.8.2013 Celkový postřík odd CH, B a SB přípravkem Roundup koncentrace 4dcl na 10l vody

Datum	Plodina	Semen	Vysazeno	Klíčení	Pikýrování	Výsadba	Sklizeň	Poznámky
16.VIII	Salát Lento		půl pytlíku	22.8.	27.8. 20ks	13.9. 20ks	9.12. 65ks	Vysazeno po okurkách a rajčatech do skleníku
	Čínské zelí		pytlík	22.8.	27.8. 20ks	13.9. 20ks	11.12. 15ks	Vysazeno po okurkách a rajčatech do skleníku

30.8. Postřík paprik proti mšičím (Karate)

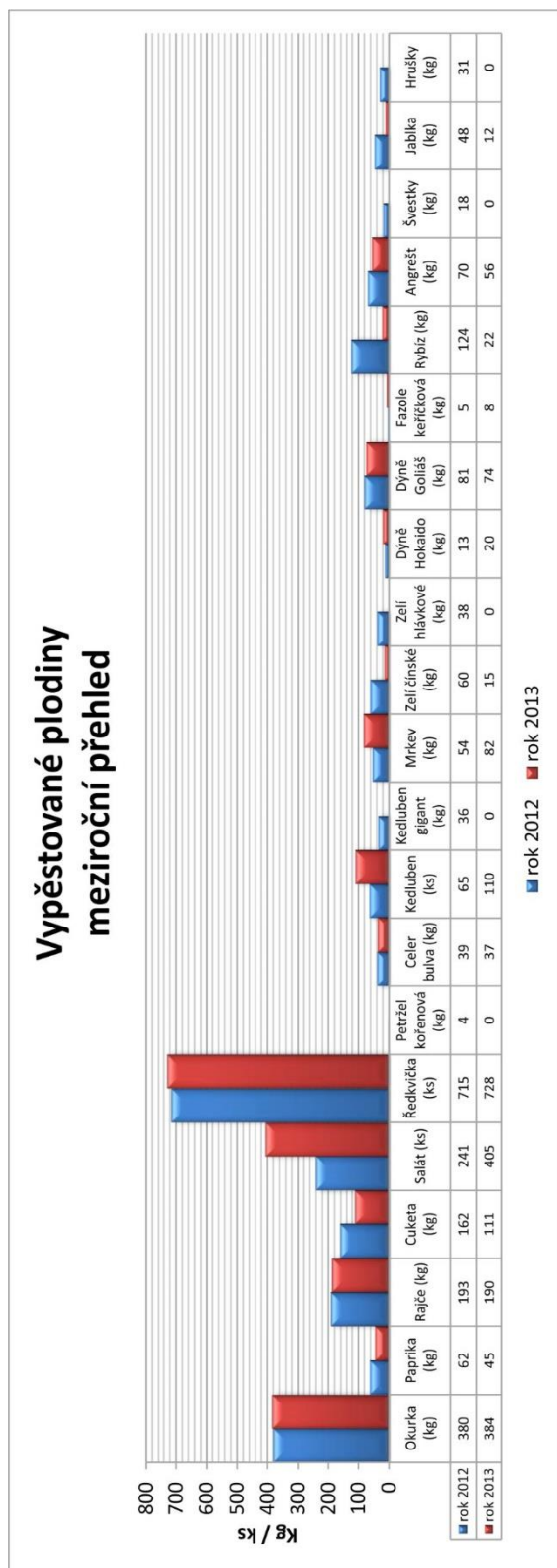
20.9. Postřík paprik proti mšičím (Karate)

4.10. Postřík Roundup pole a sad

17.10. Postřík Roundup pole a parcely terapie CH

12.12. Zaorávání hnoje do pole

Příloha K – Meziroční přehled vypěstovaných plodin

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jmeno autora: Jakub Tjutčev

Obor: Speciální pedagogika – učitelství

Forma studia: kombinované studium

Název práce: Speciálně pedagogické metody v aplikaci u osob se zdravotním postižením – mentálním

Rok: 2014

Počet stran textu: 70

Celkový počet stran textu příloh: 15

Počet titulů českých použitých zdrojů: 21

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 3

Vedoucí práce: RNDr. Vladimír Přivratský, CSc